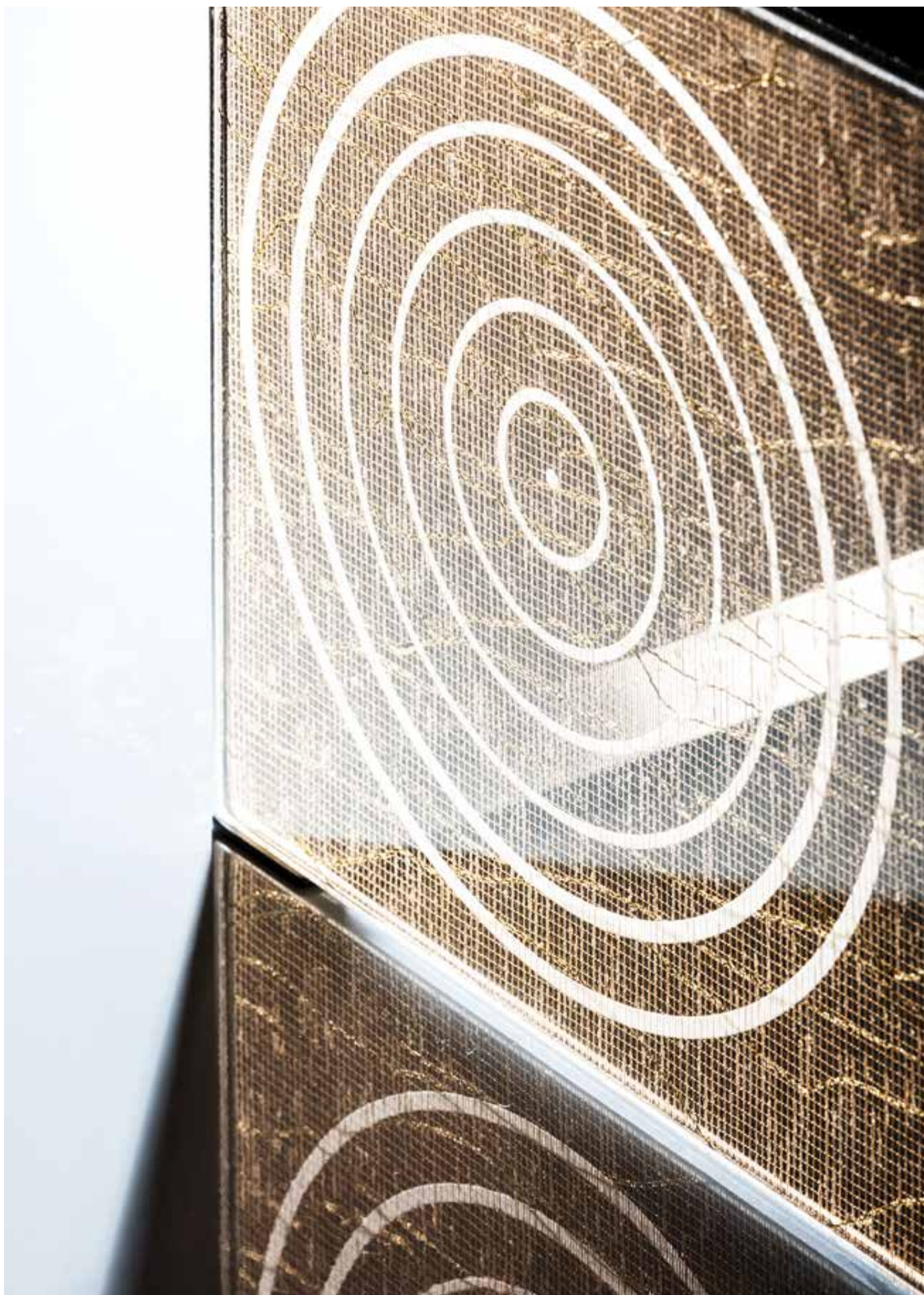

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

2019/8

HEGEDŰS Andrea: Fények – Rétegződések – Reflexiók I. Üvegtextil alkotás térben installált modellje (részlet)
Andrea HEGEDŰS: Lights – Stratifications – Reflections I. Model of glass textile work installed in space (detail)
Fotó: Bujnovszky Tamás (*Cikkünk az 52. oldalon*)

TARTALOM

KIÁLLÍTÁSOK – MŰHELYEK

- 2 **Az év belsőépítésze 2017–2018-ban Fülöp Krisztina**
Másodszor az Örkény István Színház átalakításával nyert
(Gyürky András)
- 6 **Belsőépítészek ünnepe**
Húszéves az Év Belsőépítésze díj (O. Ecker Judit)
- 16 **Üvegbe álmodva**
Bráda Tibor festőművész üveglakalai
a dunaujvárosi vasbeton templomban (Dvorszky Hedvig)
- 19 **A Bauhaus összművészeti jelenléte**
XXII. Belsőépítészek Országos Találkozója Zsennynén
(Keppel Márton)
- 21 **Áramlások**
A 16. Design Hét Budapest rendezvényeiről
(Novák Piroska)

KÖNYVEK

- 28 **„Gondolatok térről, tárgyról, emberről”**
Géczy Nóra designkönyvének ismertetése (Scherer József)
- 32 **„...a természetből merítvén inspirációját, újat keres”**
Újra megjelent Owen Jones Ornamentika
– Népek, korok díszítőelemei című könyve (Baldavári Eszter)

ÉRTÉKÖRZÉS

- 36 **A ház, a kert és virágai**
150 éve született Toroczka Ede építész, iparművész
(Kiss Éva)
- 41 **Egy ígéretes pályakezdés a szecesszió jegyében**
Imre Gábor (1890–1976) díszítőszobrász (Sümei György)
- 50 **Ezüstborításos kis méretű orosz ikonok**
Két ötvösművészeti műremek: Radonyezsi Szent Szergej
és Vlagyimiri Istenszülő (Ruzsa György)

TÁRGYKÖZELBEN

- 52 **Műhelyvallomás**
Hegedűs Andrea: Fények – Rétegződések – Reflexiók I.
(A textiltervező művész vallomása)
- 54 **Hírek**

CONTENTS

EXHIBITIONS – WORKSHOPS

- 2 **Interior Designer of the Year in 2017–2018: Krisztina Fülöp**
Second award won for the re-decoration
of the Örkény István Theatre (András Gyürky)
- 6 **Feast of interior designers**
The Interior Designer of the Year Award
celebrates its twentieth anniversary (Judit O. Ecker)
- 16 **Dreamed into glass**
Painter Tibor Bráda's glass windows in the iron concrete
church of Dunaújváros (Hedvig Dvorszky)
- 19 **The Gesamtkunst Presence of the Bauhaus**
22nd Conference of Hungarian Interior Designers at Zsennye
(Márton Keppel)
- 21 **Currents**
About the events of the 16th Budapest Design Week
(Piroska Novák)

BOOKS

- 28 **'Thoughts about Space, Object, Man'**
Review of Nóra Géczy's book of design (József Scherer)
- 32 **'...drawing inspiration from nature,
he searches for something new'**
Owen Jones' The Grammar of Ornament
– Illustrated by examples from various styles of ornament
republished (Eszter Baldavári)

SAFEGUARDING VALUES

- 36 **The house, the garden, and its flowers**
Architect-designer Ede Thoroczka Wigand
was born 150 years ago (Éva Kiss)
- 41 **A promising beginning under the aegis of the Art Nouveau**
Decorative sculptor Gábor Imre (1890–1976) (György Sümei)
- 50 **Small-sized Russian icons with silver cover**
Two masterpieces of metal art: Saint Sergius of Radonezh
and Theotokos of Vladimir (György Ruzsa)

CLOSE-UP

- 52 **Studio confession**
Andrea Hegedűs: Lights – Stratifications – Reflections I
(Confession of the textile designer)
- 54 **News**

A CÍMLAPON | ON THE FRONT COVER:

RÁDÓCZY (f) László – TOLNAI Zsolt István:

A pécsi Kodály Központ hangversenyterme (részlet)

László (f) RÁDÓCZY – Zsolt István TOLNAI:

The concert hall at the Kodály Centre in Pécs (detail)

Fotó: Bujnovszky Tamás (Cikkünk a 6. oldalon)

A HÁTSÓ BORÍTÓN | ON THE BACK COVER:

LŐRINCZ Szilvia – MIKICS András:

Szállodai szoba a somlósárhelyi Kreinbacher Birtokon (részlet)

Szilvia LŐRINCZ – András MIKICS:

Hotel room in the Kreinbacher Estate, Somlósárhely (detail)

Fotó: Juhász Bogi (Cikkünk a 6. oldalon)

MINDEN KEDVES OLVASÓNKNAK BOLDOG, BÉKÉS KARÁCSONYI ÜNNEPEKET
ÉS SZERENCSES ÚJ ESZTENDŐT KÍVÁN A SZERKESZTŐSÉG.

Az év belsőépítésze 2017–2018-ban Fülöp Krisztina

MÁSODSZOR AZ ÖRKÉNY ISTVÁN SZÍNHÁZ
ÁTALAKÍTÁSÁVAL NYERT

Miért nem a szakmai zsűri értékelésének rövid ismertetésével kezdődik egy pályázatnyertes mű és alkotójának bemutatása? Ennek oka, hogy már a címben szereplő évszám is magyarázatra szorul. Az elmúlt tíz évben folyamatosan eltolódó díjátadási időpontok miatt az újabb pályázat kiírását, a beadási határidőket, majd az értékelés procedúráját is későbbre kellett halasztani. Így több mint egyéves csúszás következett be. A díj adományozói ezért úgy döntöttek, hogy a következő díjazott az Év Belsőépítésze elismerést a megelőző két esztendő összevont számjével kapja meg.

FÜLÖP Krisztina: A budapesti Örkény István Színház nézőtere
Krisztina FÜLÖP: Auditorium of the Örkény István Theatre, Budapest
Fotó: Barakonyi Szabolcs

Fülöp Krisztina tehát nem két, egymást követő évben elkészült munkájáért lett az idén kitüntetve, ám mégis másodszor, hiszen a díjat 2012-ben egyszer már elnyerte

munkatársával, Glavanovics Orsolyával a Manninger-villa reklámstúdióvá alakításáért. Fülöp Krisztina a Nyugat-Magyarországi Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézetében végzett építész-tervezőművész szakon. A Zoboki-Demeter és Társai Építészirodában indult pályája, aztán 2003-tól önállósította magát, és megalapította a Komp Design Stúdiót, mely jelenlegi hatfős csapatával a belsőépítészet sokféle területén tevékenykedik. A mostani díj a team munkájának elismerése is. Néhány kifejezetten nagy projekt mellett kisebb feladatokat is elvállalnak: kiállítástervezés, orvosi magánklinikák és otthonok kialakítása egyaránt szerepel repertoárjukban, de nagy odaadással terveznek színházakat is.

Fülöp Krisztina négy éve a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen az Építészeti Intézetben óraadó, Nagy Tamás mellett másodéveseket tanít szaktervezésre. Úgy érzi, nagyon inspirálóan hat rá, hogy fiatalokkal foglalkozhat, bár generációs szakadékról az ő esetében nemigen lehet szó.

Az előző díj óta elkészült, számára fontosabb munkái közül az alábbiakat említette beszélgetésünk során: *Isten | Nő – A Dévi-kultusz és a hagyományos női szerepek Indiában*, valamint *Nágák, elefántok, madarak – Viseletek Délkelet-Ázsia szárazföldi térségéből* című kiállítások (mindkettő a Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeumban). A körmendi Batthyány-Strattmann-kastély állandó kiállítása. Az Urban Regeneration Institute szájsebészeti magánklinika és oktatóközpont (komplett épületátalakítás és belsőépítészet), magánvillák. „Jelenleg a kaposvári Csiky Gergely Színház bővítésének és rekonstrukciójának belsőépítészetén dolgozunk. Szívügyem ez a feladat,

FÜLÖP Krisztina: A budapesti Örkény István Színház nézőtere – diffúzorok és hangelnyelő panelek
 Krisztina FÜLÖP: Auditorium of the Örkény István Theatre, Budapest – diffusers and sound absorbing panels
 Fotó: Barakonyi Szabolcs

mivel lelkes látogatója voltam a színháznak abban az időben, amikor legendás fénykorát élte: Kaposvárra jártam ugyanis gimnáziumba a kilencvenes években. Ez a legfőbb motivációs motorom a kivitelezésen a művezetések alkalmával” – nyilatkozta a tervező.

És most a díjnyertes pályaműről. Az Örkény István Színháznak is helyet adó épületet Gerlőczy Gedeon tervezte az 1930-as évek végén. Eredetileg mozinak épült, de hamarosan színház kezdett el működni benne (a Madách Színház, majd a Madách Kamara). A teátrum az évek során több kisebb-nagyobb belső átalakításon esett át, a mostaninak fő motivációja a komfort növelése volt, a hangosan nyikorgó székek cseréje és a széksorok közötti beközeledés normalizálása. Mivel épületszerkezeti következmények nélkül nem lehetett a székek távolságán változtatni, az átalakítás volumene megnőtt, és lehetőség nyílt nagyobb víziók

megvalósítására, a teljes alaprajzi rendszer átértelmezésére, a láthatósági problémák megoldására és az akusztikai élmény javítására. Mindeközben a rekonstrukció során a nézőtér és a közlekedők kapcsolatát tekintve a tervezők visszatértek a Gerlőczy-féle eredeti alaprajzhoz. A koncepció kialakításánál elsődlegesen azt vették figyelembe, hogy az Örkény felvállaltan drámai, prózai színház. A közegében megnyilvánuló belsőépítészet sem lehet díszítő jelleggel jelen, kizárólag csak ennek az erős színházcsinálási ideológiának és kommunikációnak a támogatójaként. A varázslat úgyis a színpadon történik, „vagyis leginkább a nézők fejében” – ahogy erre Mácsai Pál, a színház igazgatója rávilágított a tervezővel folytatott beszélgetések alkalmával. Ennélfogva a tér, amelyben mindez történik, nem lehet több, mint egy semleges közeg, amely minden részletében „csak” funkcionális; persze a jól működő dolgok rendszerint szépek is. Egy

FÜLÖP Krisztina: Nézőtéri székek a budapesti Örkény István Színházban | Krisztina FÜLÖP: Seats in the Örkény István Theatre, Budapest
Fotó: Barakonyi Szabolcs

FÜLÖP Krisztina: Nézőtéri széksorok a budapesti Örkény István Színházban | Krisztina FÜLÖP: Rows of seats in the Örkény István Theatre, Budapest
Fotó: Barakonyi Szabolcs

precízen kigondolt csomópontnak esztétikai értéke van, és a jó design elsősorban a gondolat minőségében rejlik.

Az alázat, amivel a feladat teljesítéséhez fogtak, nem zárta ki a játékoságot sem. A székek kárpitja pontosan megtervezett, finoman hangolt kompozíció: a behímzett széksorszámkhoz a cernákat hosszasan válogatták, hogy azt, illetve azokat a tónusokat találják meg, melyek a három különböző tónusú kárpit színén azonosnak tűnnek. Ehhez pedig különböző színű cernákra volt szükség! Maga a szék is számos elemében személyre szabható volt, több körben készültek mintadarabok, míg végleges formájában megállapodhattak. A bejárat tér egy korábbi fázisban újult meg, az alapvetően letisztult, kortárs felütés és a nézőtéri átalakítás mozgatói azonosak. A megérkezés körülményeiből, a napi rutinban többnyire a „beesés az utolsó pillanatban” helyzetből kiindulva a fogadó tér elsődleges feladata elszakítani bennünket a napi problémáinktól. Aztán a folyosókon végigvezetve, ahogy a fal fehér színe finoman átszíneződik sötétszürkévé, úgy érkezünk meg mi is, készen az előadás befogadására. A nézőtér sötétszürkében tartott terében a színpad a főszerep. Minden eszköz azt szolgálja, hogy az előadás olyan erővel tudjon hatni, ahogyan azt az alkotók eltervezték. A minőség közvetítésére az anyagok megjelenésének finomsága hivatott: a pilléreken és a folyosókon a tapéta finom struktúrája nyers, szépen szőtt vásznat idéz – a közlekedő külső karéján a sötétedő színátmenet egyedi tervezésű. A nézőtéri pilléreken megjelenő ezüstsín összecseng a székkárpitokon finoman megcsillanó hímzéssel (székszám) és a padlóba integrált acélszámokkal. A fali panelek és a bejárat ajtók anyagában színezett fekete MDF- (Medium Density Fibreboard, közepes sűrűségű farost) lemezből készültek, melyek 5 glossos fényezéssel nyerték el végső felületüket, így nagyon elegáns héjat képeznek a térben. Az akusztikai körülményeken sokat javított, hogy a korábbi padlószőnyeg helyett kemény anyag (beton) lett a járófelület. A falburkolatokat is a Komp Design Stúdió tervezte, az akusztikus követelményeknek megfelelően perforációval operálva. Minden egyes panel egyedi. A kicsit kopoltyúszerűen nyíló panelek éleibe rejtett világítás olyan extra elem, amit a szcenika is használni tud. Az oldalfali panelek hangelnyelő felületek, míg a színpadnyílás mellettiek diffúzorok – ez az eltérő funkció teljesen új megjelenést kívánt. Egyik kedvenc részfeladatuk ennek a mintázatnak a megtervezése volt. Az anyaghasználat őszintén felvállalja a természetét: a közlekedők és a nézőtér lépcsőinek is fém homloklapja és fémlábazata van, de a beton minősége és a tapéta finomsága miatt mégsem indusztriális az összhatás, inkább friss, kortárs. A falakon megjelenő infografika is a lehető legegységesebb, legtömörebb jelekkel kommunikál,

ugyanazzal a betűtípussal, mint a székekbe hímzett számok. „A tér minden részletét igyekeztünk egységben megoldani, hogy a végeredmény egyszerűen »csak« szép lehessen” – zárta tervismertetését Fülöp Krisztina.

FÜLÖP Krisztina: Közlekedőtér a budapesti Örkény István Színházban
Krisztina FÜLÖP: Corridor in the Örkény István Theatre, Budapest
Fotó: Barakonyi Szabolcs

Az elkészült művet egy színházjegy megváltásával addig láthatjuk teljes (sz)épségében, míg a közlekedő útvonalak burkolóelemeit meg nem sértik a díszletszállítás során, ugyanis arra már nem futotta a költségvetésből, hogy a színpadot az épület udvara felől is megközelíthetővé tegyék. Ebből látszik, milyen szűk keretek között kellett a tervezőcsapatnak lavíroznia, ám a kényszerű kompromisszumok ellenére is olyan értékű mű született, melynek tervezője méltán nyerte el az Év Belsőépítésze címet a díj alapításának huszadik évében.

Az ünnepélyes díjátadón 2019. szeptember 19-én a Pesti Vigadó Makovecz termében Finta József zsűrielnök szinte ugyanazokkal a szavakkal méltatta a díjnyertes pályázatot, mint pár évvel korábban a Manninger-villa átépítésének belsőépítészeti értékeit: a funkcionalitás maximális figyelembevételét és a hivatkozásmentes részletgazdagságot hangsúlyozta.

GYÜRKY András
belsőépítész, szakíró

(Az Örkény István Színház átalakítási munkálataiban részt vettek: belsőépítész: Komp Design Stúdió – Fülöp Krisztina vezető tervező, projektvezető: Borka Andrea; további munkatársak: Majercsik Laura, Farkas Petra. Építész: Vincze Krisztián. Akusztika: Fűrjes Andor. Világítás: Haász Ferenc.)

Az Év Belsőépítésze 2012 díjról lapunk korábbi számában beszámoltunk: Gyürky András: Díjátadás és lát(vány)lelet. Az év belsőépítésze 2012-ben Fülöp Krisztina és Glavanovics Orsolya. Magyar Iparművészet, 2013/7, 19–22.

Belsőépítészek ünnepe

HÚSZÉVES AZ ÉV BELSŐÉPÍTÉSZE DÍJ

Amikor 1997-ben Laki Pál felhívott telefonon, kissé zavarban voltam. Tudtam, hogy a kamara, az építészek nagy száma, s valljuk be, a belsőépítészek jelentős része is inkább távol tartja magát minden elkötelezett, konkrét stílustól, attól is, amit a Laki cég (Laki Épületszobrász Zrt.) képviselt.

Hogyan lesz ebből az Év Belsőépítésze díj? – gondoltam. Ugyanakkor tudtam – hiszen évek óta hiába kilincselünk a különböző felettes szerveknél egy környezetalakítási díj alapítása érdekében –, hogy egy ilyen kitüntetésre nagyon nagy szükség lenne, nemcsak szakmánk – a belsőépítészet –, de a laikus közönség miatt is.

Laki Pál kedves, közvetlen egyénisége biztossá tett abban, hogy közös munkával, egyirányú célakarattal kétségtelenül kialakíthatunk egy olyan közeget, amelyben senki érdeke nem sérül, nem okoz a független művészek számára bénító kötöttségeket, és az alapító elképzeléseit is megvalósítja. Túloznék, ha kapcsolatunkat konfliktusmentes, szelíd, lassú folyómederként jellemezném. Bizony voltak szóváltások, morcos csendek, heves viták, néha keserű hallgatások, de néhány hónap alatt megszületett az egyezés is.

Az első pályázatot 1998-ban írtuk ki. A szervezés még nem sikerült profi módon, a pályázati anyagok sokszínűsége azonban már akkor meggyőzött mindkettőnket, hogy ezt érdemes volt létrehozni, érdemes volt elindítani. Persze akkor még nem tudtuk, milyen sikeres út áll előttünk.

A belsőépítész-szakma nagy örömmel fogadta a lehetőséget, sok volt az érdeklődő, magas színvonalú munkák érkeztek a pályázatra. A zsűri elnökének közös megegyezéssel Finta József építészt kértük fel. A cél az volt,

hogy ne csak a szakmabeliek döntsenek a díj odaítéléséről, hanem vonjunk be egy olyan társszakmát – az építészetet –, mely az alkotás folyamatában is meghatározó szerepet tölt be. A szakmaiságot a zsűri további összetétele is csak erősítette: minden magyar belsőépítészeti szervezet vezetője meghívást kapott a zsűribe. Az első díjazott egyhangú szavazással Göde András belsőépítész lett, az Erdei Iskola pályázatával (Dunakanyar Erdei Iskola [ma: Apátkúti Erdei Általános Iskola], Visegrád). Ez egy „minimal art” belső térképzéssel előállított mű, mely a Pilisi Parkerdő területén helyezkedik el (építész: Turányi Gábor és Földes László). Emlékszem, sokan meglepődtek a döntésen. Akkor értette meg mindenki, ennek a díjnak semmi köze nincsen a Laki cég által gyártott vagy kivitelezett határozott stílusú anyagokhoz. Laki Péter, aki az elismerést jegyzi, mindig is ragaszkodott ahhoz, hogy ő csak szponzorálja a díjat, a döntés a szakmai zsűri kezében van.

Azóta húsz év telt el. Az első tíz év után számvetést készítettünk. Lajstromba vettük a pályázati anyagokat, a nyertes műveket és alkotóikat. A tíz év anyagából egy kiadvány készült, melyben helyet kapott minden pályázó (Gyürky András: *Az év belsőépítésze 1998–2007*. Laki Zrt., Budapest, 2008). A díjazottakkal Gyürky András szakíró, belsőépítész készített interjúkat.

Most, hogy a második tíz év is eltelt, ismét számot vetettünk, immár a húsz évvel. Magunk is döbbenet álltunk az előtt, hogy míg az első tíz évben 109 pályázatot adtak be belsőépítész kollégáink, addig a második tíz évben 159-et. Ez azt jelenti, hogy húsz év alatt mintegy 270 alkotóművész mérettette meg magát. Ez komoly szakmai sikere a díjnak.

RÁDÓCZY (f) László – TOLNAI Zsolt István: A pécsi Kodály Központ hangversenyterme

László (f) RÁDÓCZY – Zsolt István TOLNAI: The concert hall at the Kodály Centre in Pécs | Az Év Belsőépítésze 2010 nyertese

Fotó: Bujnovszky Tamás

LŐRINCZ Szilvia – MIKICS András: Szállodai szoba a somlóvásárhelyi Kreinbacher Birtokon

Szilvia LŐRINCZ – András MIKICS: Hotel room in the Kreinbacher Estate, Somlóvásárhely | Az Év Belsőépítésze 2015 nyertese

Fotó: Juhász Bogi

GOTHÁRD Erzsébet: A Pesti Vigadó díszlépcsőháza | Erzsébet GOTHÁRD: Ceremonial stairs in the Pesti Vigadó | Az Év Belsőépítésze 2013 nyertese
Fotó: Szöllősi Mátyás

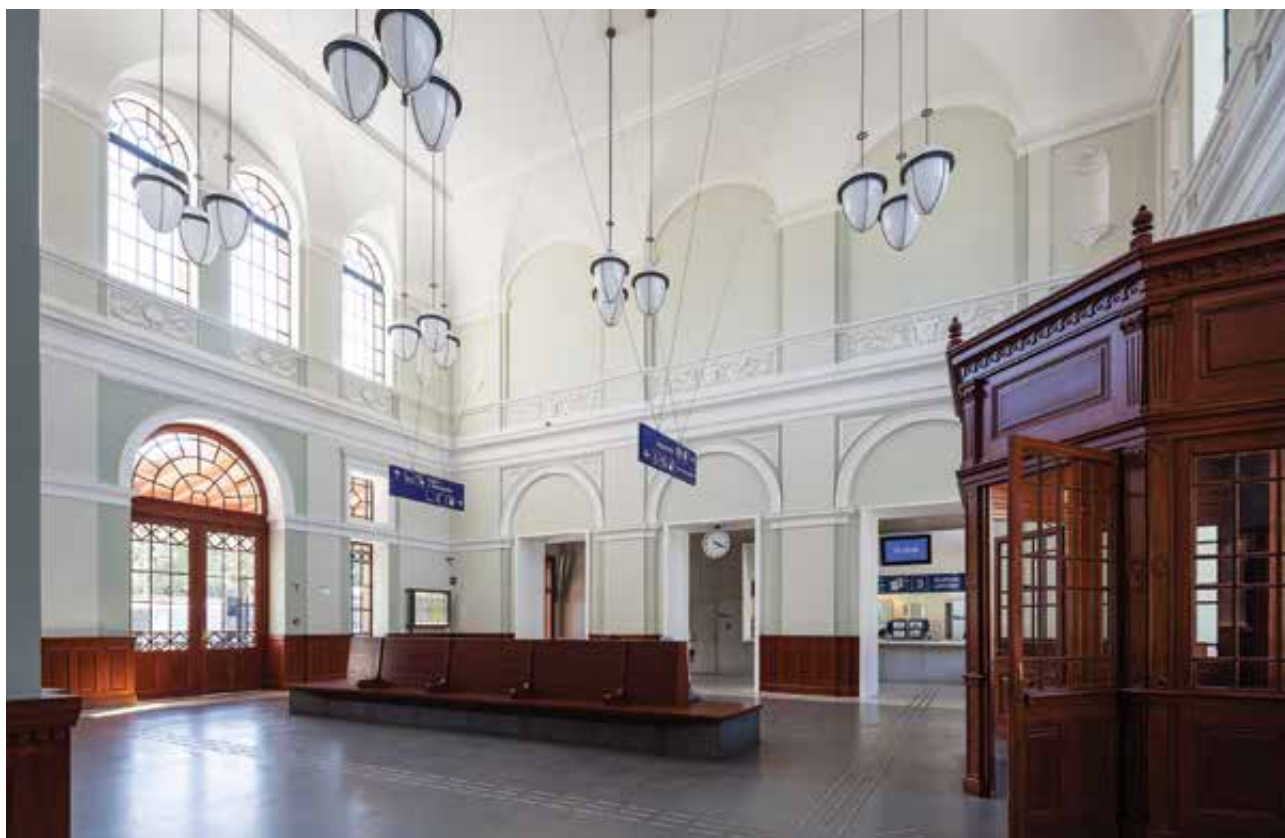
MAGYARI Éva: A budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Nagyterme | Éva MAGYARI: Great hall of the Liszt Ferenc Academy of Music, Budapest
Az Év Belsőépítészé 2013 nyertese
Fotó: Magyari Éva

KOCSIS Barnabás – KOCSIS Gáspár: A szentendrei evangélikus templom | Barnabás KOCSIS – Gáspár KOCSIS: The Lutheran church of Szentendre
Az Év Belsőépítészé 2008 nyertese
Fotó: London Katalin

KÉRY Balázs: A kaposvári vasútállomás utascarnoka | Balázs KÉRY: Passengers' hall of the Kaposvár railway station | **Az Év Belsőépítésze 2016 nyertese**
Fotó: Török Tamás

SOMOGYI Pál: A székesfehérvári Szent Gellért Hotel előcsarnoka | Pál SOMOGYI: Lounge of the Szent Gellért Hotel, Székesfehérvár
Az Év Belsőépítésze 2014 nyertese
Fotó: Somogyi Pál

TARDOS Tibor (1957–2014): A Budaörsi 1. Számú Általános Iskola aulája | Tibor TARDOS (1957–2014): Aula of the Primary School No. 1, Budaörs
Az Év Belsőépítésze 2009 nyertese

Fotó: Tardos Tibor

A pályázat egyre gördülékenyebben zajlott, az utolsó években már januártól jöttek a telefonok: mikor, milyen feltételekkel lehet pályázni. A belsőépítész-szakma nemcsak hogy számontartja, de egyre értékesebbé teszi ezt a kitüntetést. Megnyilvánul ez a beadott pályázatok számában, minőségében. Az elismerés szakmai minőségének bizonyítéka az is, hogy az állami művészeti díjakkal kitüntetettek mellett egyenrangúan az Év Belsőépítésze díjazottjai is automatikusan megkapják a belsőépítész vezető tervezői címet a Magyar Építész Kamara névjegyzékében.

Minden évben nagy izgalommal készülök a díjátadó ünnepségre, ahol a szakmabeliek sokasága együtt tud ünnepelni a győztesekkel. Ez egy igazi örömnép. Évről évre nagy melegség járja át szívemet, amikor látom a sok ragyogó szempárt. A kollégák ugyanolyan örömmel jönnek ünnepelni, mintha ők kapták volna az elismerést. Legnagyobb értéke a díjnak ez a felhőtlen együtt örülés a belsőépítész-szakma sikerének. Ez valamennyiünk ünnepnapja.

A belsőépítészeti értékek felsorakoztatása mellett minden évben számot vetünk az elmúlt év fontosabb szakmai kihívásaival, a díjátadóhoz kapcsolódó kiállításon az érdeklődők megtekinthetik valamennyi pályamunkát.

Láthatják, nem is olyan könnyű a szakmai zsűri munkája: a sok remek alkotásból nehéz eldönteni, melyik az, amelyik a problémamegoldásban, az értékteremtésben a legmagasabb szinten állja meg a helyét.

Köszönettel tartozunk Laki Péternek, hogy lehetőséget ad erre a minden évben megismétlődő örömnépre, a belsőépítészeti éves seregszemléjére.

Hálával tartozunk Laki Pálnak azért, mert volt egy ember (egy család), aki fontosnak tartotta szakmánk reflektorfénybe állítását, aki háttérbe húzódva tudta ünnepelni velünk a belsőépítészeti.

O. ECKER Judit

*belsőépítész, az Év Belsőépítésze díj zsűrijének társelnöke,
a Magyar Építész Kamara Belsőépítészeti Tagozatának elnöke*

Az Év Belsőépítésze díjat Laki Péter, a Laki Épületszobrász Zrt. elnöke-vezérigazgatója alapította, és a Magyar Építész Kamara Belsőépítészeti Tagozata adományozza. A zsűri tagjai 2018-ban: dr. Finta József elnök, O. Ecker Judit társelnök, Fekete György, Schinagl Gábor, Tóth Tibor Pál, Láng Judit, Kovács Zoltán, Rex-Kiss Béla, valamint Laki Péter (megfigyelőként, a zsűri munkájában nem vesz részt). A Pesti Vigadóban *Iparművészet a belsőépítészetben – Belső terek mesterei: 20 éves az Év Belsőépítésze díj* címmel rendeztek kiállítást (2019. szeptember 20. – november 17.).

Üvegbe álmodva

BRÁDA TIBOR FESTŐMŰVÉSZ ÜVEGABLAIAI A DUNAÚJVÁROSI VASBETON TEMPLOMBAN

A művészet nagy napja volt 2019. május 18-a Dunaújvárosban: a város egyik szép dombján álló, Krisztus királyról elnevezett római katolikus templomban ünnepélyes keretek között avatták föl Bráda Tibor üvegművész három hatalmas beépített üvegablakát. Az önmagában is grandiózus művészi teljesítmény megvalósulásán túl külön említést érdemel maga a helyszín. A települést egykor Dunapentelének nevezték, Szent Pantaleon (Panteleimon) ókeresztény orvos és vértanúról, akinek tiszteletére egykor itt monostort is alapítottak. A pusztítás a magyar történelem során itt sem maradt el. A kortársak még jól emlékeznek az 1956-ban reményt keltően indult új templomhoz készült harangok sürgős visszaküldésére, a hitbuzgalom minden látható jelének üldözésére.

Az avatási ceremónia jelenkori történelmi jelentőségét nyilvánvalóan emeli, hogy az egykori szocialista Sztálinvárosból lett Dunaújvárosban ezzel a művészi eseménnyel folytatódott az Oláh M. Zoltán építész által tervezett, 1992–2008 között vasbetonból épült templom újabb gazdagodása. A keresztény hit újraéledésének egyik jelentős mai példája ez. „1984-ben, amikor a megyés püspök Dunaújvárosba küldött káplánnak, az első napokban, a lakótelepi házak között autózva nagyon rossz érzésem volt: ebben a kommunista városban milyen emberek élhetnek? Lassan megismertem a családokat, és a lakótelepi ablakok mögül már nem a sötétség érzése szűrődött, hanem sok-sok nehéz sors, küzdelem” – idézte föl az új kezdeteket Baltási Nándor plébános. Az építészterileg amúgy érdekes vasbeton templomnak kilenc, egyenként 7,4 x 4,5 méteres ablakának dísztelenségébe bele nem nyugodván, az atya 2007-ben felhívást intézett a város lakóihoz, és csodálatos módon két hét alatt egy ablak díszítésére való pénz gyűlt össze. A kezdeményezéshez csatlakozott a városban tevékeny Edmund Meiser bajor vállalkozó, gyártulajdonos. Dunaújváros lakóinak további pénzügyi támogatása mellett valójában az ő nagyvonalú mecenálása tette lehetővé, hogy a hatalmas üvegablakok elkészülhessenek. A művészi program kialakításában a

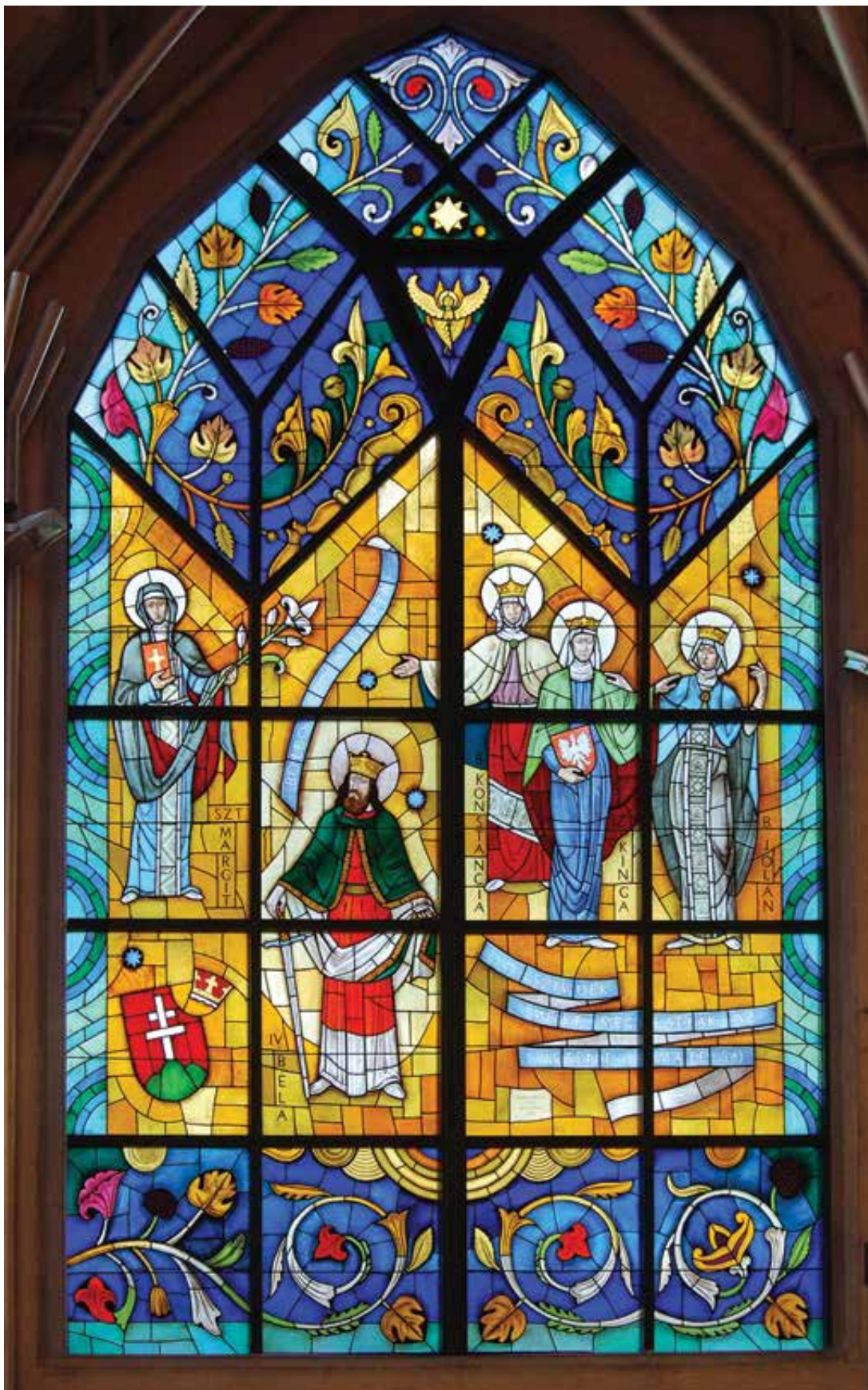
kezdetektől meghatározó szerepe volt Prokopp Mária művészettörténész professzor asszonynak, illetve Smohay András művészettörténésznek, a Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum igazgatójának. Őket kereste meg Baltási Nándor, aki a zene- és a képzőművészet

BRÁDA Tibor: Jessze fája. Üvegablak a dunaújvárosi Krisztus király templomban. Felszentelés: 2019. május 18.

Tibor BRÁDA: Tree of Jesse. Glass window in the Christ the King church, Dunaújváros. Consecration: 18 May 2019 | 740x450 cm

Fotó: Németh Andrea

BRÁDA Tibor: IV. Béla és családja. Üvegablak a dunaújvárosi Krisztus király templomban. Felszentelés: 2019. május 18.
 Tibor BRÁDA: King Béla IV and his family. Glass window in the Christ the King church, Dunaújváros. Consecration: 18 May 2019
 740x450 cm
 Fotó: Németh Andrea

íránti aktív elkötelezettségét és szervezőképességét már a pusztaszabolcsi Szent Imre-templom díszítésének végigvitelével is bizonyította (ott Szinte Gábor festőművész tervezte az üvegablakokat). Prokopp Mária javaslatára bízták meg Bráda Tibor Munkácsy Mihály-díjas, a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszttel is kitüntetett festőművészt ezzel a nagyszabású feladattal. Bráda már olyan jelentős templomi üvegablakok tervezésével és kivitelezésével jelentett garanciát, mint a Tiszaújváros, Törökbálint, Százhalombatta, Kőbánya, Győr templomaiba, illetve a sárospataki bazilikába készített kompozíciók. Baltási Nándor plébános 2016-os felkérésétől az avatásig eltelt három év alatt valósította meg feleségével, Deák Ilona festőművessel, lányukkal, Bráda Enikő keramikusművesszel, illetve a kivitelezésben alkotótársnak tekintett mesterekkel az óriási munkát. Az elkészült üvegablakokról, illetve azok terveiről az avatásra készítettek egy magyar és német nyelvű reprezentatív kiadványt. A kivitelezés folyamatait dokumentáló fotósorozatot Németh Andrea fotóművész, az *Üvegbe álmódva* című filmet Erős Péter rendező-operatőr készítette, melyeket az avatás után, a helyszínen tekinthetett meg a közönség. Ezeket később, 2019 augusztusában a budapesti Bartók 1 Galériában a művész kiállításán is láthatták az érdeklődők. Az egyes ablakok témáit összegző kiadványban Bráda Tibor fogalmazta meg a kompozíciók tervezésekor felmerült gondolatait, amelyek szerint alapvetően a magyar szentek családjainak, tevékenységének szimbolikus megjelenítésére vállalkozott. A témakör a templom megnevezéséhez kapcsolódóan Krisztus családfájával, a *Jessze fája* kompozícióval kezdődik, majd folytatódik *Szent István és családja, IV. Béla és családja* történetével. Beépítésre vár a Szent László ablaka, a Golgota, a Szent Pantaleon- és a Szent Erzsébet-ablak, valamint a betlehemi jelenet, az Isten szolgái a 20. században témájú ablakok. Kiemelt jelentősége van ebben a művészetpártolásban Spányi Antal székesfehérvári megyés püspöknek. „Csatlakozva a Székesfehérvári Egyházmegye számos művészetszerető főpáztora által kijelölt hagyományhoz és a Szentatyák iránymutatásához, 2011. szeptember 17-én megalapítottam a Székesfehérvári Egyházmegye Kortárs Művészeti Gyűjteményét, hogy a transzcendensre nyitott művészekkel együtt közösen, baráti kapcsolatban munkálkodjunk Isten ránk bízott igéjének közvetítésében a jóakarátú emberek felé” – írta a püspök az említett kiadványban. Nyilvánvalóan tekinthette jelentős eredménynek ezt a rendkívüli művészeti vállalkozást: „Az utóbbi évek kiemelkedő teljesítménye, Baltási Nándor plébános úr és Bráda Tibor festő- és üvegművész együttműködésének eredménye a kilenc hatalmas méretű dízüvegablak a dunaújvárosi

Krisztus király templomban. Külön öröm számomra, hogy az alkotások témája a napjainkban oly sok kihívás elé állított *család* lett [...]”

BRÁDA Tibor: Szent István és családja. Üvegablak a dunaújvárosi Krisztus király templomban. Felszentelés: 2019. május 18.

Tibor BRÁDA: Saint Stephen and his family. Glass window in the Christ the King church, Dunaújváros. Consecration: 18 May 2019 | 740x450 cm

Fotó: Németh Andrea

Bráda Tibor festőművész a hagyományos ólomüveg képek megtervezéséhez Mátéffy Balázs teológus segítségét kérve fogott hozzá, és kivitelezésüket tapasztalt szakiparosokkal valósította meg. A kortárs magyar üvegművészet több jeles művelőjéről feltehetőleg leginkább abban tér el, hogy ezen képek komponálásában, motívumainak kiválasztásában tudatosan is támaszkodik a magyar művészet régi képi hagyományaira, forrásaira, ezzel mintegy segítve a mai teológiai ismeretekben kevésbé jártas emberek lelki és szellemi közeledését a keresztyény gondolatvilághoz.

DVORSZKY Hedvig
művészettörténész

A Bauhaus összművészeti jelenléte

XXII. BELSŐÉPÍTÉSZEK ORSZÁGOS TALÁLKOZÓJA ZSENNYÉN

Huszonkettedik konferenciájukat tartották a belső-építészek a Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Nonprofit Kft. (MANK) Zsenneyi Alkotóházában 2019. szeptember 6. és 8. között a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének (MAOE) rendezésében. A Sennyej–Bezerédj–Békassy-kastélyban a három nap alatt több mint félszáz meghívott vett részt a szimpóziumon. Az esemény projektmenedzsere Tóth Tibor Pál belsőépítész, a MAOE Iparművészeti Tagozatának vezetőségi tagja és a Belsőépítész Választmány vezetője volt, aki a találkozó alap gondolatát a száz éve életre hívott Bauhaus szellemiségének és hatásának összművészeti megjelenésére fókuszálta. A Belsőépítészek Országos Találkozójának (BOT) két évtizedet meghaladó fennállása óta első ízben előzte meg számosságában az építész- és művészettörténeti előadások mennyisége a kortárs belsőépítészet kérdéskörére összpontosító szakmaorientált prezentációk részarányát, ennek következtében a háromnapos szimpózium már a meghirdetett programjában hűen tükrözte a mottónak választott Bauhaus örökségét a témakörök sokszínű alternatívájával. A szakterületek specialistái az előadások során kísérletet tettek a pezsgő szellemű elméleti iskola és gyakorlati műhely hivatásának időszerű ébrentartására az alkalmazott művészetek, a design, az építészet és az oktatási módszerek experimentális törekvéseinek különböző tematikára adaptált alkalmazásával. A szimpózium célja nemcsak a 20. század vizuális kultúrájára és tárgyalgó formavilágára talán legnagyobb hatást gyakorló szellemi irányzat és esztétikai kifejezőmód eredményeinek hazai és nemzetközi bemutatása volt, hanem szellemi búvárkodás is a stílus-teremtő mozgalom

és oktatási irányzat alapeszméjének alapvető változásokat előidéző befolyásáról többfajta művészeti ágból.

Rendhagyó módon a konferenciák történetében kamarakonzert nyitotta és zárta a hivatalos programot, amely során Völner Eszter klasszikus énekművész, Aba-Nagy Zsuzsanna hárfaművész és Jacsó Erika fuvolaművész idézte meg a klasszikus zeneirodalom újító irányzatait. Jóllehet a Bauhaus didaktikai vonatkozásai ebben a művészeti ágból kényszeredett megállapításokat szülnének, mindazonáltal nem vonatkoztathatunk el a zenetörténeti korszaklemtől és a személyes preferenciáktól, amelyek a művészet univerzális kontextusában járulnak hozzá az összhang megértéséhez. A kamarakonzertekkel keretezett szimpózium mintegy másfél tucat szakmai előadásának utóéletében is innovációt hozott a XXII. BOT. A Magyar Építész Kamara online továbbképzési rendszerében három évig felvehető akkreditált oktatási modulba integrálódnak a konferencia előadásai, amelyeket a tervlap.hu internetes felületen tesz közzé a *Metszet* című építészeti szaklap.

A háromnapos tudományos összejevetel nyitó előadásai a Bauhaus hazai kapcsolatrendszerének áttekintő és összefoglaló bemutatásával fektettek le átfogó alapokat. Ferkai András építészettörténész enciklopédikus személyközpontú megközelítését Bugár-Mészáros Károly építészmérnök reprezentatív tárgycenrikus nézőpontja egészítette ki. Mindkét szakíró tudományos ismertetése magyar és európai példák során keresztül az építészet és az alkalmazott társzművészetek új szellemi áramlatainak az egyetemes kultúrában kivívott státusára helyezte a hangsúlyt. Megkülönböztetett figyelmet szenteltek

A XXII. Belsőépítésszek Országos Találkozójának résztvevői Zsennyén 2019-ben | Participants at the 22nd conference of interior designers in Zsennye, 2019

(balról jobbra) BÖDÖK András Zsolt, PERCZ Bulcsú, HEFKÓ Mihály, EÖRY Zsófia, BAKUCZ András, (háttul) TILDI Béla, KOVÁCS Andrea, BÖRÖCZ Sándor, (háttul) MADZIN Attila, SZOKOL Zsuzsanna, KISS Éva, NÁDAI Tibor, SZENES István, HORÁNYI Éva, OLLÉ Gellért, KISS Julianna, KEPPEL Márton, SASS István, GOTHÁRD Erzsébet, VUKOV-VÁRNAGY Éva, LUKÁCS Zsófia, ALMER Zsuzsa, FAZEKAS Viktória, FERKAI András, KRÚZS Gabriella, FÜLÖP Krisztina, MÁRTON László Attila, LÁNG Judit, DÉVÉNYI Tamás, PETHEŐ Tímea, MELLER András, BALIGA Kornél, JAHODA Maja, MAGYARI Éva, TOKAI Gábor, TÓTH Tibor Pál, SZILY Imre Balázs, MARCZELL András, TÓTH YOKA Zsolt, ABA-NAGY Zsuzsanna, MARCZELL András neje, ABA István, FARKAS Tibor, BUGÁR-MÉSZÁROS Károly

Fotó: Lovas Hajnalka

Madzin Attila építészmérnök, Meller András és Krúzs Gabriella belsőépítésszek Molnár Farkas építészeti munkásságának. A belsőépítésszek egy-egy Molnár Farkas által tervezett lakóház komplett építőművészeti analízisével reflektáltak időszerű gyakorlati szempontokra. A neves építész életpályáját követte nyomon a *Bauhaustól a Szentföldre* című 55 perces dokumentumfilm, amelyet rendezőként jegyez Madzin Attila. A Bauhaus szellemiségének termékeny hatását mutatta ki az irodalomban és a színházművészetben e sorok írója és Tokai Gábor művészettörténész. A magam részéről Paul Klee költészetének és festészetének analógiáiban a verbális és vizuális művészet kapcsolatát mutattam be, Tokai Gábor a színpadi kísérletek avantgárd megnyilvánulásainak történetében tárta fel a Bauhaus korszakos jelentőségét. Tóth Yoka Zsolt tervezőgrafikus előadása a Bauhaus időszakának magyar plakátművészetét dolgozta fel, Horányi Éva művészettörténész az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből hozott példákkal világított rá a modern lakásbútoroknak a Bauhaus formakultúrájág nyúló eredetére. Vadász Bence és Dévényi Tamás építészmérnökök az autonóm művész és a tervezőművész szemléletmódjának organikus harmóniáját mutatták be

építészettörténeti vonatkozásban. Vadász Bence a „szelíd Bauhaus” egyéni szóalkotásának meghatározásában a stíluselemek változását követte nyomon Vadász Mihály építész munkásságában, Dévényi Tamás a budapesti építészeti portálok és kirakatok 20. századi történetébe illeszkedve tárgyalta Weininger Andor és Rimanóczy Gyula Bauhaus-karakterű kialakításait. A konferencia hallgatósága és az előadók közötti termékeny eszmecserére kínált alkalmat Bugár-Mészáros Károly vetített képes esti mesterkurzusa a Bauhaus-villákról, valamint Fülöp Krisztina belsőépítész beszámolója az Örkény István Színház nézőterének új kialakításáról.

A XXII. BOT-konferencia eredményességét és hatékonyságát az alapos szakmai előkészületeken túl annak a kreatív energiának az alkotó felszabadulása jellemezte, amely a művészi érzékenység és a tudományos racionalitás egymásrautaltságából táplálkozva némiképp gazdagabbá tette a résztvevőket ez alkalommal is.

KEPPEL Márton
művészettörténész

Áramlások

A 16. DESIGN HÉT BUDAPEST RENDEZVÉNYEIRŐL

Sokakat meglephetett, hogy a 2019. évi Design Hét Budapest szervezői nem a százéves Bauhaus kapcsán választották ki a programsorozat idei hívószavát, amely végül a *flow* lett. A flow-élmény egy olyan pozitív, megnyugvást és boldogságot adó tudatállapot, amelyben munkavégzés, alkotás, tanulás közben is jól érezzük magunkat; a flow a hasznosan, avagy kihívásokkal, kalandokkal eltöltött áramló idő. A fogalmat a magyar származású amerikai pszichológus, Csíkszentmihályi Mihály 1975-ben írta le.

BALOGH Balázs (studio That's it.):
A Design Hét Budapest 2019 programfüzete
Balázs BALOGH (studio That's it.):
Program brochure of the Budapest Design Week 2019
Fotó: Csudai Sándor / Design Hét Budapest

Utólag megállapítható, hogy a flow jól sikerült és hálás választás volt, hiszen az érdeklődők Budapest mellett, már hat vidéki városban – Debrecenben,

Egerben, Győrben, Pécsen, Sopronban, Veszprémben – követhették az eseményeket, némileg furcsán ható szóképpel élve: úszhattak az árral, a sokféle helyszín és program, konferenciák, kerekasztal-beszélgetések, stúdiólátogatások, vásárok, vezetett túrák, kiállítások inspiráló áramlataiban.

Minden évben kiemelt esemény a fesztiválon a Magyar Formatervezési Díj és a Design Management Díj átadása. Idén különösen releváns ez a megállapítás, mert mindkét díj jubileumot ünnepelt 2019-ben. A designerek legjelentősebb hazai elismerését negyven, míg a design a versenyképesség növelésében átfogóan alkalmazó vállalkozások munkáját értékelő Design Management Díjat tíz éve alapították. A díjazottakat és kiállítókat bemutató tárlaton – többek között – összeecsukható Teqball asztalt; plywood és 3D technológiával előállított székcsaládot; újgenerációs hollóházi porcelán asztali készletet; geometrikus grafikai elemekből kialakított tapétaterveket; intelligens tápszerkészítő berendezést; a belső csendet tematizáló, a 2017. évi Lipcsei Könyvvásár magyar pavilonjának arculatát; felhasználóbarát környezetet biztosító gyógyászati termékcsaládot; a japán kalligráfia hagyományából merítő betűtípust; a reál tantárgyak élményalapú tanulását segítő iskolai fejlesztőcsomagot; ipari LED-lámpacsaládot; színezett műanyagból, kézzel készült, uniszex szemüvegereteket láthattunk.

A designereket és az innovatív designmenedzsmentet bemutató seregszemlének a Hagyományok Háza eklektikus stílusú épületének Maác László-galériája adott helyet.¹ A kettős tárlat installációját a Studio

SIPOS Balázs: A Magyar Formatervezési Díj díjtárgya | Balázs SIPOS: Prize donated as the Hungarian Design Award
Fotó: Mohai Balázs / Design Hét Budapest

Nomad tervezőcsapata álmodta meg, a kék árnyalatokkal játszó, színátmenetes furnérlemezekből épített display tisztán, átláthatóan rendszerezte és emelte ki a tárgyakat. Szerencsére nyoma sem volt a tavaly a Flashback Photo Stúdióban tapasztalt „barkácsolt” összhatásnak.

A kerek évfordulók kapcsán a két díj rendkívül elegáns katalógusokkal jelentkezett, bár ezeket a jövőben talán érdemes volna egy közös kiadványban közreadni, e gesztussal is jelezve összetartozásukat, és a magyar design sikerességéért munkálkodó azonos céljaikat.

A Magyar Formatervezési Díj és Design Management Díj kiállításáról csupán annyit jegyeznék még meg, hogy annak mérete és kompakt installálása akár más – a designkultúrához jobban köthető – helyszínt is megengedett volna, bár az mindenképp elismerésre méltó, hogy belépőjegyet nem szedtek a tárlat megtekintéséért. A Hagyományok Házára – valószínűsíthetően – a

kerek évfordulók, a díjátadás ceremóniája és az azt követő gála miatt esett a szervezők választása, az eseménynek a minden évben ismétlődő, kissé eliter és túlreprezentált koreográfiája felveti a fenntarthatóság kérdéseit. A díjátadón a díszvendégként meghívott balti országok képviselői is felszólaltak. A Litván Köztársaság magyarországi nagykövete, Vytautas Pinkus a beszédének végén szerényen elmondta, hogy országában a design-ökoszisztéma állami támogatás nélkül működik. Talán ez lehetne a fő cél hazánkban is: egy működőképes, önálló és önfenntartó, független rendszer, amely nem szorul állami díjak támogatására.

A Design Hét Budapest rendezvényein ugyancsak kiemelt programok a díszvendég országokhoz köthető események, amelyek összehasonlítási alapot adnak, ezzel is tudósítva a hazai design aktuális állapotáról. A díszvendég államok, Észtország, Lettország és Litvánia

designkultúráját a Lumen kávézó fölött található A.P.A. Galériában egy-egy kiállítás keretében mutatták be. A litván térrészben nézelődve – gondolatban – érdekes párhuzamokat lehetett felfedezni a magyar tervezők tárgyaival. Példa erre Evelina Kudabaité *Shiver* nevű kerámia gyertyatartója, amely lebbenő selymet formáz, míg Néma Júlia porcelánból készült mécsestartói a matéria fényáteresztő képességéből építkeznek. Simonas Tarvydas *Plise* lámpái ugyanúgy újrahasznosított papírból készülnek, mint Koralevics Rita *Paper Up!* márkájának darabjai. Gerda Liudvinavičiūtė *The Concrete City | Kaunas* nevű beton ékszerkollekciója pedig Boldog Anita *AB Concrete Design* márkájának egyes termékeit idézi fel. Ezek a kiragadott párhuzamok nem negatívumként jelentkeztek a tárlaton, hanem inkább arra világítottak rá, hogy léteznek olyan tervezői ötletek, kihívások, attitűdök, amelyek akár egy térségre vetítve, vagy akár globálisan is jelen lehetnek.

Az Észt Köztársaság ezúttal grafikai és webdesign-munkákkal, míg a Lett Köztársaság díjazott design-projektekkel képviseltette magát. Valódi flow-élményt adott, ha helyet foglaltunk a lett erdőben fellelhető őshonos fafajták arányát megjelenítő, farönk alakú padon, és elmerültünk a *Matter to Matter* címet viselő – a tavalyi London Design Biennalén a legjobb tervezés kategóriában aranyérmet kiérdemlő – installáció előtt, amely Lettország és a természet bensőséges viszonyát tematizálja.

A lett padon ülve, elmerülve a rigai erdőkről vetített képekben, egyszerre sokféle gondolat kezdett áramlani a fejemben. Eszembe jutott a tavalyi, 15. jubileumi Design Hét Budapest, és az arról írt kritikám,² illetve a szövegre érkező visszajelzések is.³ Erőt és lendületet adó telefonbeszélgetéseim Pohárnok Mihállyal, Mayer Kitti designteoretikus alapos és inspiráló cikke a független *Czechdesign* szervezet működéséről,⁴ a litván nagykövet már említett megjegyzése az ottani design-ökoszisztémáról,

KERÉKGYÁRTÓ András: Frigate székcsalád. A Magyar Formatervezési Díj 2019 kiállítása (részlet)

András KERÉKGYÁRTÓ: Frigate chair family. Hungarian Design Award 2019 (exhibition photo) | Hagyományok Háza, Budapest, 2019

Fotó: Mohai Balázs / Design Hét Budapest

SÜTŐ Erika – GOLOVICS Ferenc: Minerva porcelán étkezéslet. A Magyar Formatervezési Díj 2019 kiállítása (részlet)
 Erika SÜTŐ – Ferenc GOLOVICS: Minerva porcelain tableware set. Hungarian Design Award 2019 (exhibition photo)
Hagyományok Háza, Budapest, 2019
 Fotó: Komporday Tamás / Design Hét Budapest

**ANTAL Csilla, SZABÓ Eszter,
 MOLNÁR Ádám, SERES Viktor:**
Hoito, az intelligens tápszerkészítő.
A Magyar Formatervezési Díj 2019
kiállítása (részlet)
 Csilla ANTAL, Eszter SZABÓ,
 Ádám MOLNÁR, Viktor SERES:
 Hoito, the smart formula maker.
 Hungarian Design Award 2019
 (exhibition photo)
Hagyományok Háza, Budapest, 2019
 Fotó: Komporday Tamás / Design Hét Budapest

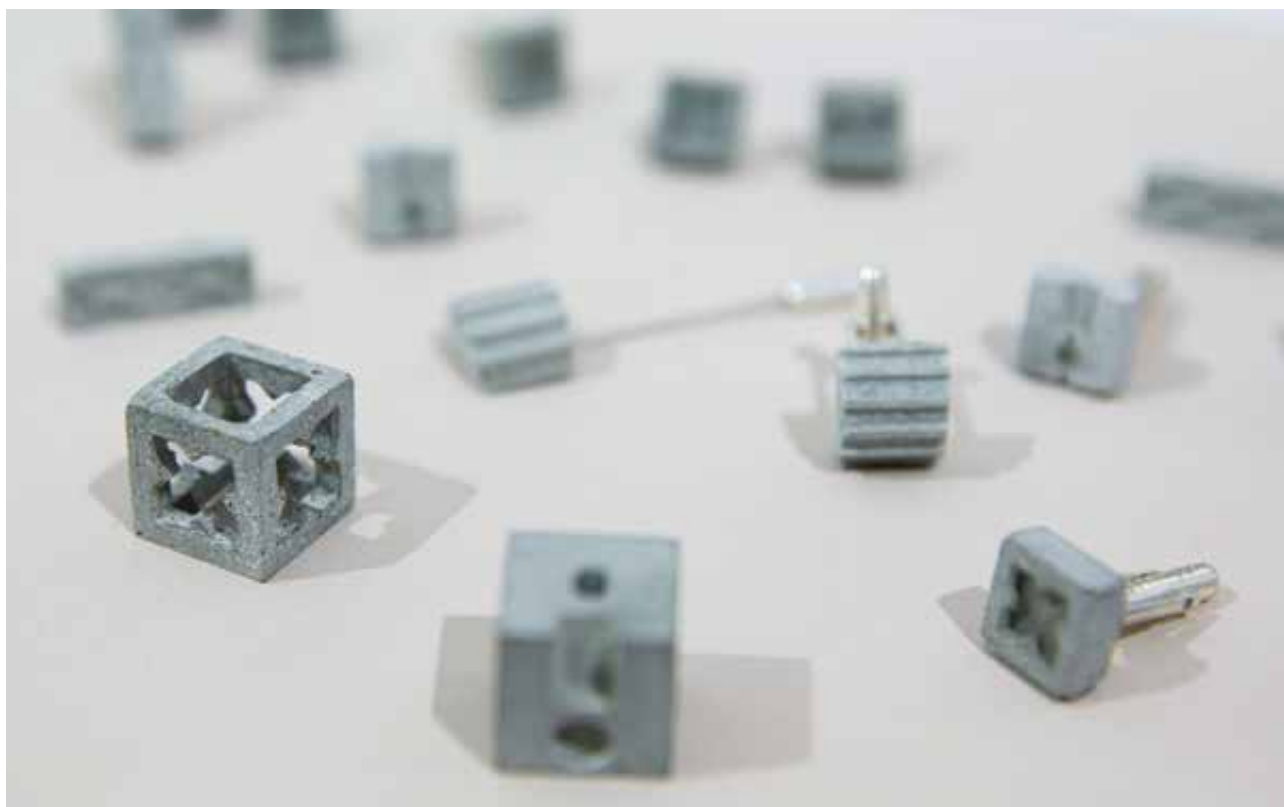
CSICSICS Gergő: Az AnyScan gyógyászati termékcsalád modellje. A Magyar Formatervezési Díj 2019 kiállítása (részlet)
 Gergő CSICSICS: Model of the AnyScan medical product family. Hungarian Design Award 2019 (exhibition photo)
Hagyományok Háza, Budapest, 2019
 Fotó: Komporday Tamás / Design Hét Budapest

Design Lithuania 2019 című kiállítás (részlet) | Design Lithuania 2019 (exhibition photo) | A.P.A. Galéria, Budapest, 2019
 Fotó: Mohai Balázs / Design Hét Budapest

MEZŐ Zsófia: Picta elektronika iskolai fejlesztőcsomag. A Magyar Formatervezési Díj 2019 kiállítása (részlet)
 Zsófia MEZŐ: Picta elektronika school development package. Hungarian Design Award 2019 (exhibition photo) | **Hagyományok Háza, Budapest, 2019**
 Fotó: Mohai Balázs / Design Hét Budapest

Gerda LIUDVINAVIČIŪTĖ: The Concrete City / Kaunas beton ékszerkollekció. Design Lithuania 2019 című kiállítás (részlet)
 Gerda LIUDVINAVIČIŪTĖ: The Concrete City / Kaunas collection of concrete jewelry. Design Lithuania 2019 (exhibition photo) | **A.P.A. Galéria, Budapest, 2019**
 Fotó: Mohai Balázs / Design Hét Budapest

valamint egy friss tapasztalás. Egy designelmélet szakos hallgató a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemenről, *A tárgykultúra alapjai* nevű kurzusom után, megkérdezte tőlem, hogy milyen programokat ajánlok a Design Hétre, mert ő két-három éve már nehezen talál olyat, ami igazán lekötne. Bevallom, hogy meglepett, egyúttal meg is nyugtatott a hallgató kérdése, és a mögötte húzódó kritikai attitűd. Egy kritika, úgy vélem, akkor tölti be funkcióját, ha olyan dilemmákra, problémákra tud rávilágítani, adott esetben releváns kérdéseket tud megfogalmazni – és nem megválaszolni (!) –, amelyek nyomán változtatásra irányuló

gondolkodási folyamat indul be. A tavalyi eseményről írt kritikám ilyen kérdésfeltevő, gondolatébresztő írás volt, és szándékaim szerint egyáltalán nem kívánt „rossz fényt vetni”⁵ sem a Design Hét Budapest szervezőire, sem a részt vevő alkotókra, designerekre, sem pedig annak közreműködő szakmai partnereire. A 2019-es Design Hét Budapest programsorozat esetében érezhető a változás, a változtatni akarás törekvése, mert a fesztivál szervezettebb, felépítése pedig átgondoltabb volt, mint egy évvel korábban. Bízom benne, hogy jövőre tovább folytatódik, és elmélyül ez a pozitív irányba tartó áramlat.⁶

BORSÁNYI Gábor, GATTYÁN György, HUSZÁR Viktor Dénes, Co&Co Designcommunication, Hello Wood, TÓTH Máté: Teqball Smart sporteszköz. A Magyar Formatervezési Díj 2019 kiállítása (részlet) Gábor BORSÁNYI, György GATTYÁN, Viktor Dénes HUSZÁR, Co&Co Designcommunication, Hello Wood, Máté TÓTH: Teqball Smart sports equipment. Hungarian Design Award 2019 (exhibition photo) **Hagyományok Háza, Budapest, 2019**
Fotó: Mohai Balázs / Design Hét Budapest

NOVÁK Piroska

design- és művészetteoretikus

.....
(*Flow – Magyar Formatervezési Díj és Design Management Díj 2019. Hagyományok Háza, Budapest, 2019. október 4–19. Kortárs észt grafika- és webdesign-kiállítás; Arthur Analt: Matter to Matter installáció és National Design Award of Latvia kiállítás; Design Lithuania 2019 kiállítás. A.P.A. Galéria, Budapest, 2019. október 4–13.*)
.....

1. A Hagyományok Házának (is) helyet adó Budai Vigadó épületét Kallina Mór (1844–1913) és Árkay Aladár (1868–1932) építészek tervezték 1896-ban.
2. Novák Piroska: Design: misztérió, passzió, presszió. A 15 éves Design Hét Budapest rendezvényeiről. *Magyar Iparművészet*, 2019/1, 43–46.
3. Osvárt Judit: A Design Hét Budapest misztériója. Nyílt válaszlevél Novák Piroska cik-kére. *Magyar Iparművészet*, 2019/6, 34–37.
4. Mayer Kitti: Kell-e a hazai? Prágában működik az, amiről Budapesten már szó sincs. Magyar nyelven megjelent: *Artportal* (2019. január 25.), <https://artportal.hu/magazin/kell-e-a-hazai/> (Hozzáférés: 2019. október 15.)
5. I. m. (lásd 3. jegyzet).
6. Cikkemet Póhár Miklós Tanár Úrnak és barátomnak, Mayer Kitti designteoreti-kusnak, a Design Hét Budapest projektmenedzserének ajánlom.

MAGYAR FORMATERVEZÉSI DÍJ 2019

TERMÉK KATEGÓRIA: Teqball Smart sporteszköz / Alkotók: Teqball mérnöki csapat – BORSÁNYI Gábor, GATTYÁN György, HUSZÁR Viktor Dénes –, Co&Co Designcommunication, Hello Wood, TÓTH Máté / Megrendelő: Teqball Kft. | **Frigate székcsalád** / Alkotó: KERÉKGYÁRTÓ András / Megrendelő: Plydesign Kft. / Gyártó: Licit Kft. | **Minerva porcelán étkezéslet-kollekció** / Alkotók: SÜTŐ Erika, GOLOVICS Ferenc / Megrendelő és gyártó: Hollóházi Porcelángyár Kft. | **Geometrikus tapéták az NLXL számára** / Alkotók: VALICSEK Éva, VALICSEK Ildikó / Megrendelő: NLXL

TERV KATEGÓRIA: Hoito, az intelligens tápszerkészítő / Alkotók: ANTAL Csilla, SZABÓ Eszter, MOLNÁR Ádám, SERES Viktor / Megrendelő és gyártó: X-Plast Kft.

VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ KATEGÓRIA: Csend legbelül, a 2017. évi Lipcsei Könyvvásár magyar pavilonja / Alkotók: SALÁT Zalán Péter, SZTRANYÁK Gergely, SZTRANYÁK Zsófia, ZILAHÍ Péter / Megrendelő: Collegium Hungaricum Berlin

DIÁKMUNKA KATEGÓRIA: AnyScan gyógyászati termékcsalád újatervezése a Mediso Kft. részére / Alkotó: CSICSICS Gergő (Soproni Egyetem, Sopron)

KÜLÖNDÍJAK: Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kultúráért Felelős Államtitkárságának különdíja: Kariyon betűtípus / Alkotó: PRELL Norbert | **Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Oktatásért Felelős Államtitkárságának különdíja: Picta elektronika iskolai fejlesztőcsomag** / Alkotó: MEZŐ Zsófia / Megrendelő és gyártó: Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Budapest | **A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának különdíja: Kermannled X ipari LED-lámpacsalád** / Alkotók: PYKA Zsolt, JÁRFÁS Kristóf / Megrendelő és gyártó: Kermann Műszaki Fejlesztő és Tanácsadó Kft. | **A Magyar Formatervezési Tanács különdíja: NVSBLE szemüvegkeret-kollekció** / Alkotó: HUKAYA Simon / Megrendelő és gyártó: Tipton Global Kft.

DESIGN MANAGEMENT DÍJ 2019

Varga-Flexo Kft. | **A Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt. különdíja:** Multifelt Factory Kft. | **Elismerő oklevél:** Pataki Tiles Kft. | Maform Kft. | Teqball Kft. | Szőnyegtervezők Társasága Egyesület

„Gondolatok térről, tárgyról, emberről”

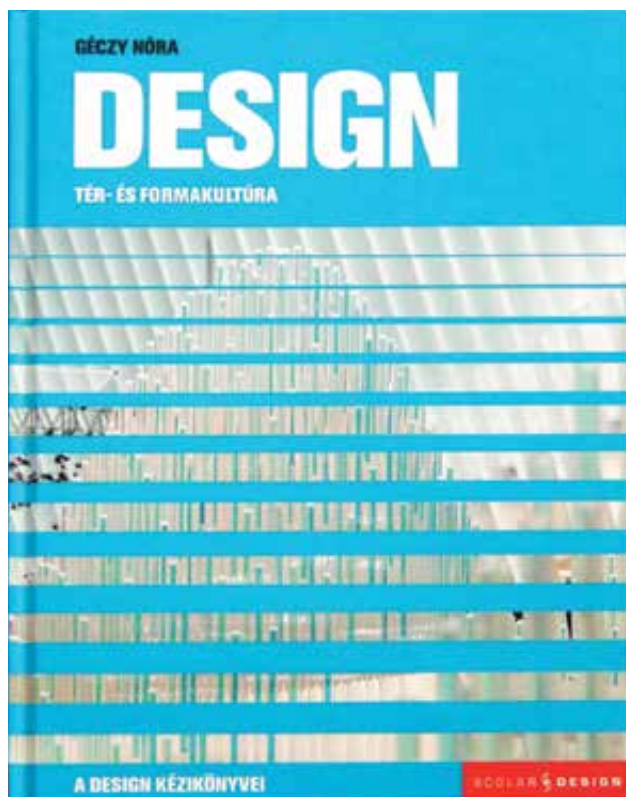
GÉCZY NÓRA DESIGNKÖNYVÉNEK ISMERTETÉSE

A magyar könyvpiac nem bővelkedik design tárgyú szakmunkákban, Géczy Nóra kötete hiánypótló ezen a területen. Most megjelent könyvében széles értelmezésben tárgyalja a design témáját, elsősorban az építészet, a belsőépítészet és a tárgyszervezés terén. A 20. század második felének és a 21. század első évtizedének szakmai fejleményeit ismerhetjük meg: ez az időszak a téralkotás- és a designértelmezés gazdagodását hozta, és egymáshoz közelítette a műszaki tudományok és a társadalomtudományok eredményeit.

A kötet az alkalmazott grafika, a textil-, üveg-, fém- és kerámiaművészet kézművestereit alkotókhoz is szól, az ő alkotásaik is ebben a valós fizikai és társadalmi környezetben valósulnak meg, és töltik be feladatukat. Ugyanez elmondható a képzőművészeti alkotások nagy többségéről is.

A könyvet logikusan tagolt felépítés és átfogó rendszerbe foglalt mondanivaló jellemzi. A téma kibontásában a szerző a nagy egésztől halad a részletek felé, a nagyobb összefüggésektől a speciális területek bemutatása felé.

Részletesebb ismertetésemet azzal a megállapítással kezdem, hogy jó kézbe venni a kötetet, melynek külalakja méltó a tartalomhoz. A könyv tervezője és szerzője igen jól használható, látványos és esztétikus kialakítású „tárgyat” alkotott. Külön kiemelném az illusztrációk frissességét, mennyiségét és minőségét. Minden bemutatott példa a közelmúlt és a jelen eredményeit ismerteti, és kiválóan támogatja az írottakat.

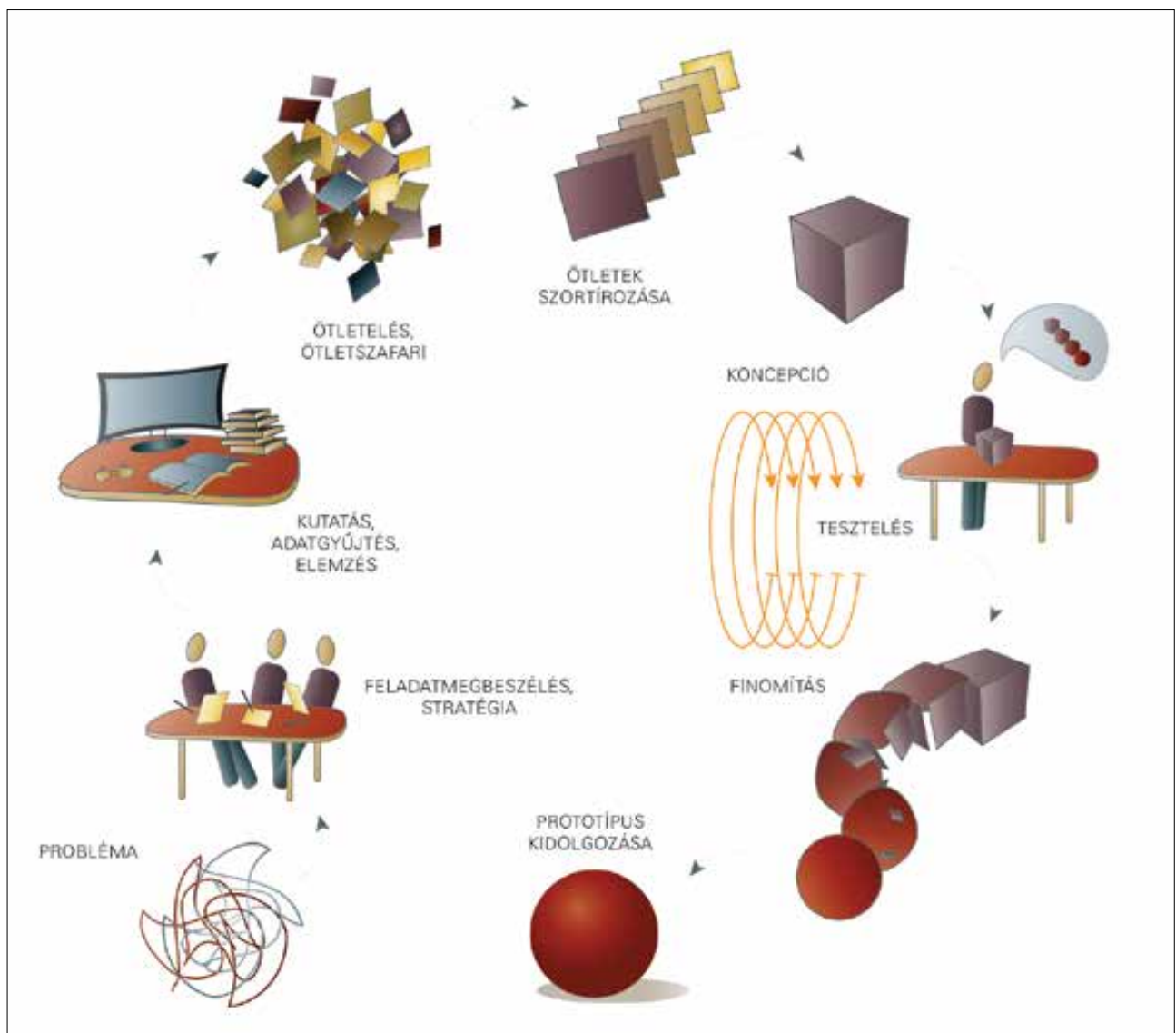

Lapozzunk bele a kötetbe! Az első oldalakon a *Design*, azaz *tervezés* mára rendkívül kitágult értelmezéséről olvashatunk, majd a tervezési folyamat és módszertan igen alapos és részletes bemutatása mellett a kreativitás szerepe

is szóba kerül. A következő fejezet meglepő, de indokolt módon a *Design és etika* címet kapta. Ez jelzi a korábbi, ipari termelés által vezérelt designfelfogás megváltozását, a tervezők – a korábbiaknál erőteljesebb – felhasználó felé fordulását és a tervezői felelősség megnövekedett szerepét. Megismerhetjük a design etikai feladatkörét és esztétikai vonatkozásait. A harmadik fejezet a *Design és tér* kérdéskörét tárgyalja mind pszichikai, mind fizikai értelemben. Bemutatja a legfontosabb, építészeti léptékű téralkotási elveket, kifejezőeszközöket és azok hatását a térben tartózkodókra.

Innen átlépünk a *Design és forma* kapcsolatát tagláló oldalakra: a filozofikus indítás után a formaképzés és formaértelmezés tárgyalása következik, és a tudatos,

gyakorlati formaalkotás módszereit mutatja be a szerző. A *Design és az ember* fejezetben olvashatunk a hiányszükségletekről és a növekedésalapú szükségletekről, a tervezés fiziológiai vonatkozásairól, az ergonómia mint tudomány új szempontjairól. Az átlagos és a speciális embercsoportok új felfogású kezeléséről, úgymint tervezés az öregeknek, a gyerekeknek és a csökkent munkaképességűeknek. Végül a hatodik részben a *Design és üzenet* cím alatt a szerző megismerteti a designszemantika fogalmával, és bátran beszél a design olyan, eddig kényesnek tartott kérdéseiről, mint a humor szerepe a tárgyalakotásban, a design mint üzleti vállalkozás jellemzői, a luxus és divat kapcsolata, és a koppintás, utánzás szerepe a 21. században.

A tervezés folyamata a Design, azaz tervezés fejezetből. Ábra: GÉCZY Nóra
The process of planning, from the Design chapter. Figure: Nóra GÉCZY

Találkozóhely és termékinstalláció a Wolf Gordon Irodaház előcsarnokában (tervező: Graham KELMAN) a Design és tér fejezetből
 Meeting place and product installation in the lounge of the Wolf Gordon office building (designer: Graham KELMAN) from the Design and Space chapter
 Fotók: Dave Burk, Courtesy of Wolf Gordon and Karlssonwilker

10. EGYMÁSBA ILLESZTÉS

11. FELFÚJÁS

12. CSUKLÓS VÁZ (pantográf)

Az aktív formák kialakításának típusai a Design és forma fejezetből | Types of creating active forms from the chapter Design and Form

Megállapíthatjuk, hogy a szerző minden fontos részterületet érint, a designfogalom mai, a korábbiakhoz képest új szempontokkal kibővült értelmezését kapjuk a fejezetek végigolvasásával. Metszetet ad a designerterület pillanatnyi állapotáról, komplexitásáról.

A szerző stílusa távolságtartó, objektivitásra törekvő, mentes a személyes elfogultságtól, ezért jól illeszkedik a könyv koncepciójához, a *Design, tér- és formakultúra* betöltheti egy tankönyv-kézikönyv szerepét is. Ezt támasztja alá a gazdag irodalomjegyzék, amely az utóbbi évtizedek fontosabb, magyar és nagyrészt angol nyelvű munkáit tartalmazza, ezzel további kutatásra sarkallja az érdeklődőt. Mivel a kötet igen széles területet tárgyal, ezért az olvasók bizonyára találnak majd vitára ösztönző részeket is, melyek megvitatása segítheti a designerterület elméleti háttérének tisztázását és fejlődését.

Köszönet a szerzőnek, Géczy Nórának, a grafikai tervező Németh Dánielnek és a Scolar Kiadónak értékes munkájukért.

Minden szakmában érintettnek, kézművesnek és gyári tervezőnek, érdeklődő olvasónak és legfőképpen az egyetemi hallgatóknak ajánlom ennek a 250 értékes oldalnak forgatását, olvasását és továbbgondolását.

SCHERER József
designer

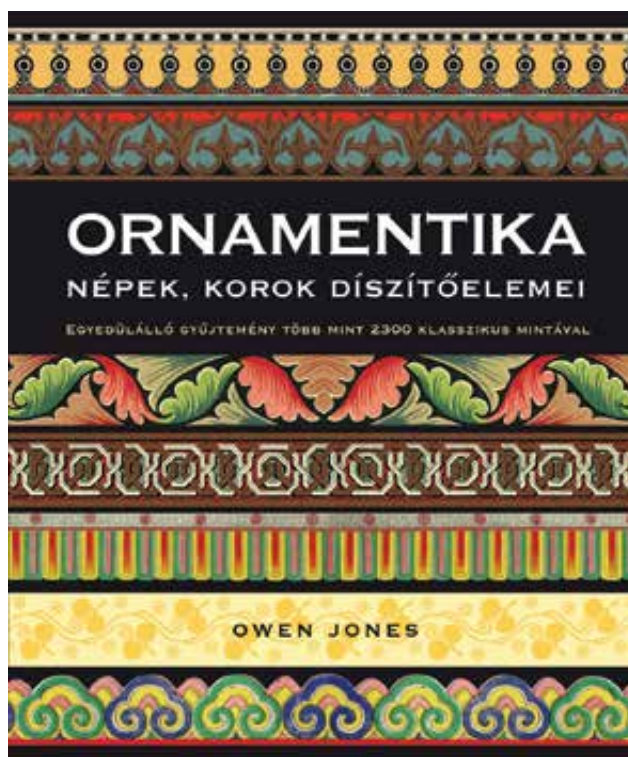
(Géczy Nóra: *Design, tér- és formakultúra. Gondolatok térről, tárgyról, emberről.* Scolar Kiadó, Budapest, 2019, 254 o.)

„...a természetből merítvén inspirációját, újat keres”

ÚJRA MEGJELENT OWEN JONES ORNAMENTIKA – NÉPEK, KOROK
DÍSZÍTŐELEMEI CÍMŰ KÖNYVE

Az egyetemes iparművészet egyik legmeghatározóbb díszítőművészeti gyűjteményét, az először 1856-ban a londoni Day and Son kiadásában megjelent *The Grammar of Ornament* című kiadvány magyar nyelvű változatát adta ki újra a budapesti Cser Kiadó. Az egyedülálló, több mint kétezer mintát tartalmazó gyűjteményt először 2004-ben jelentették meg magyarul, ám a nagy érdeklődésre való tekintettel idén változatlan formában mutatkozik be a második kiadás. Már a kötet megjelenése, s kis mérete is sejteti, hogy nemcsak egy kézikönyvet, hanem oktatókönyvet forgat az olvasó, amely csupán annyiban tér el az eredeti 1856-os kiadástól, hogy a mintákat logikusabb sorrendben helyezték el, valamint a színes táblák bal margóján az előszót is jegyző Iain Zacsek könyvművészettel és designnal foglalkozó skót író művészettörténeti jegyzetei segítik a korszakban és a stílusban való eligazodást. A Varga Zsuzsa fordításában megjelenő könyvet Rabb Péter, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építészettörténeti és Műemléki Tanszékének adjunktusa lektorálta, aki Owen Joneshoz hasonlóan maga is építész, és az oszmán építészet és az iszlám építészettörténet kutatója.

A kiadvány Owen Jones munkásságának összegzéseként is értelmezhető. Jones a működésének ötven éve alatt részt vett építészeti és belsőberendezések díszítőmunkáiban,¹ könyvillusztrációkat készített, sőt még kártyát is tervezett. Bejárta Franciaországot, Itáliát, Keletre is eljutott, de a legnagyobb hatással a granadai Alhambra volt művészetére. Élete során kétszer látogatott el a mór erődbe: 1834-ben francia barátjával, Jules Gouryval – aki ott kolerában

meghalt, így Jones szállította haza –, majd 1837-ben. Nemcsak Jonesra volt hatással az Alhambra, ő is hatott rá – állapították meg a 2011 októberétől 2012 februárjáig látogatható *Owen Jones and the Alhambra* című kiállítás kurátorai² –, hiszen az épület felújítása során elsődleges forrásként használták Jones festett rajzait.³

13

14

15

16

17

18

19

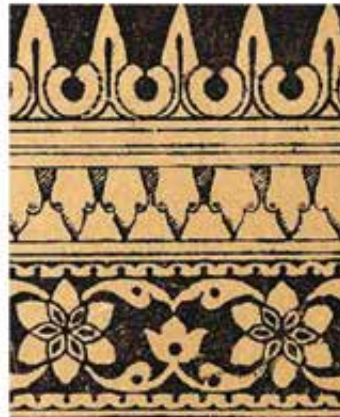
20

21

22

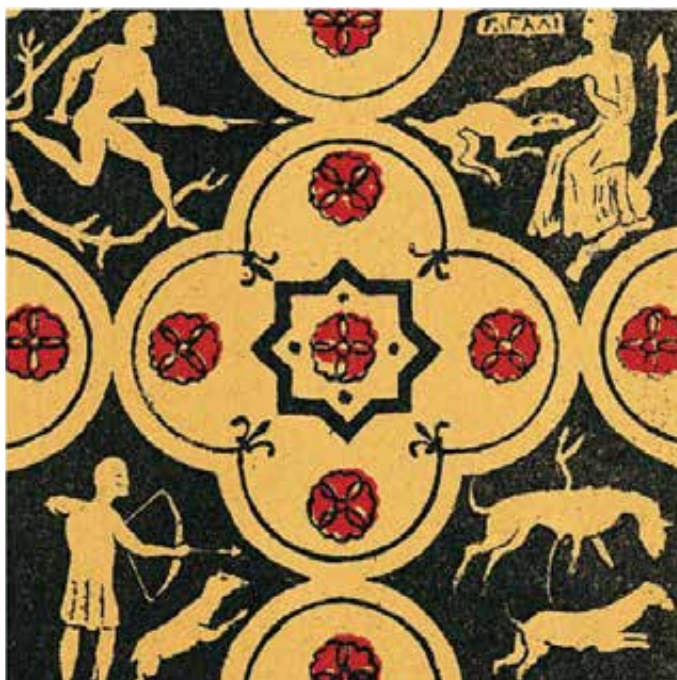

23

Ötvösmunkák díszítései az 1851-es londoni világkiállítás indiai gyűjteményéből (XLIX. tábla)

Decorations on goldsmiths' ware from the Indian collection of the London World Exposition, 1851 (plate XLIX)

A saint-denis-i apátság
padló részlete
(XXIX. tábla, részlet)
Detail of the floor
of the Saint-Denis Abbey
(plate XXIX, detail)

Különböző korokból származó
festett üvegek a bourges-i,
az angers-i, a canterburyi
székesegyházból, a saint-
denis-i apátságból és a kölni St.
Kunibertből (LXIX. tábla)
Stained glass of different ages
from the cathedrals of Bourges,
Angers and Canterbury, Saint-
Denis, and St. Cunibert in Cologne
(plate LXIX)

Festett arabeszek a Vatikán központi nyitott árkádjáról, Raffaello tervei alapján (LXXXVI. tábla)
Painted arabesques from the central open arcade of the Vatican, based on Raphael's plans (plate LXXXVI)

Az *Ornamentika* című mintalapgyűjteményben – amelynek rajzait a szerző és tanítványai készítették – a barbár törzsek díszítőművészetétől kezdve az ókori egyiptomi, asszír és perzsa, görög motívumokon kívül külön fejezetekben mutatja be a pompeji, a római díszítőelemeket. A bizánci, arab és török díszítőművészet után megváltozik a narráció stílusa, s Jones a számára legkedvesebb téma, a mór művészet bemutatásának nagyobb terjedelmet szán, személyesebb hangvétellel. Ebben a részben ismerteti az 1851-es londoni világkiállítás művészeti koncepcióját is, amelynek díszítőművészeti munkáival őt bízták meg. Ezt követően a keleti ornamentika perzsa, indiai, hindu és kínai példái után az európai ornamensek típusait veszi sorra a kelta, a középkori, a reneszánsz, az Erzsébet kori és az itáliai díszítőelemeket tárgyaló fejezetekben. Az utolsó fejezet – *Levelek és virágok a természetből* – teszi egyértelművé, hogy valóban oktatókönyvet tartunk a kezünkben.

Hazánkban nemcsak az angol művészet, hanem a művészeti oktatás hatásai is megmutatkoztak.⁴ A londoni Government School of Design (ma Royal College of Art) Sir Henry Cole építész indította el, s ő bízta meg Augustus Welby Northmore Pugin és Owen Jones

Díszítőminta az Alhambrában álló mecset udvaráról (XLI. tábla, részlet)
Ornament from the court of the mosque in the Alhambra (plate XLI, detail)

anyaggyűjtéssel a képzési program előkészítéséhez. A két építész a gyűjtőmunkájának eredményeit 1852-ben a Marlborough House-ban (a későbbi South Kensington, majd Victoria and Albert Museum) létrehozott kiállításon mutatta be. Ezt a gyűjteményt tekintette meg Lechner Ödön is Zsolnay Vilmosmal tett londoni látogatásakor.⁵ Budapesten az Iparművészeti Múzeumban bemutatott National Competition 1898-as megjelenése jól illusztrálta az akkori ruszini tanítást, ami később a magyar iparművészeti iskola műhelyeinek gyakorlatát is meghatározta, s Owen Jones mintalapjai a Mintarajziskola könyvtárában is megtalálhatóak voltak, sőt Székely Bertalan gyakorlati és elméleti munkásságát is meghatározták.⁶ Radisics Jenő, a múzeum igazgatója a brit kiállításról szóló beszámolójában⁷ kiemelte azt az oktatási metódust, amelyben a növényeknek különféle tárgyakhoz való alkalmazása volt a feladat oly mértékű stilizálással, hogy a virágok színe és a növény szerkezete felismerhető legyen. Radisics így jellemezte a példaértékű angol művészeti törekvést: „*Talán nem tévedek, ha azt állítom, hogy az angol stílus keletkezésének s egészséges fejlődésének a titka [...] az önálló egyén, a ki tanulmányozta a régi műemlékeket s a természetből merítvén inspirációját, újat keres.*”

BALDAVÁRI Eszter
művészettörténész-muzeológus

(Cser Kiadó, Budapest, 2019, 504 o.)

1. Ő tervezte az Osler's üvegüzlet, a Crystal Palace Bazaar és a St. James's Hall épületét is.
2. Owen Jones y la Alhambra. *El diseño islámico: descubrimiento y visión / Owen Jones and the Alhambra. Islamic design: discovery and vision.* A granadai Museo de la Alhambra és a londoni Victoria and Albert Museum által közösen rendezett kiállítás kurátorai Juan Calatrava, Mariam Rosser-Owen és Abraham Thomas voltak.
3. A higher ambition: Owen Jones (1809–74), <http://www.vam.ac.uk/content/articles/a/a-higher-ambition-owen-jones/> (Hozzáférés: 2019. október 22.)
4. i: Angol agyagipar. *Magyar Iparművészet*, 1901, 6. sz., 265.
5. Baldavári Eszter: A hazai századfordulós építészet és díszítőművészet kapcsolata az angol és skót művészettel. Esztergom, 2017, 8. (Megjelenés alatt.)
6. Katona Júlia: Az ékítőművészet formanyelv. *Ékítőművészet, mintakönyvhasználat, forma- és stílusértékelési kísérletek.* Doktori disszertáció, ELTE, Budapest, 2017, 129–130.
7. Radisics Jenő: National Competition 1898. *Magyar Iparművészet*, 1899, 1–2. sz., 25.

A ház, a kert és virágai

150 ÉVE SZÜLETETT TOROCZKAI WIGAND EDE
ÉPÍTÉSZ, IPARMŰVÉSZ

A 19. század végén és a 20. század elején óriási lendülettel növekedett a városi lakosság. Ez volt a „Gründerzeit”, a nagy vállalkozások alapításának kora. Szükség volt a munkáskezekre és a gondolkodó fejekre. Ezeket mind a városlakók szolgáltatták. Ekkor lett Pestből és Budából igazi nagyváros, majd a kettő egyesülése után főváros. De ezek a változások az egész országot, valamennyi települést, sőt a falvakat is érintették. A mezőgazdaságban is a gép

vette át a főszerepet, ezt pedig valahol elő kellett állítani, vagy kereskedelmi vállalkozások útján megvásárolni, azután szállítani, ehhez is építkezés, elsősorban vasút, de utak, kommunikáció kellett – és képzett emberek.

Az építkezések is tükrözik a fejlődés irányát. Napról napra emelkedtek ki a semmiből többemeletes lakóházak, bérházak utcái. Szállást kellett adni a betóduló népességnek.

Bárczy István péceli kerti ebédlője. Nyaraló ebédlőjének berendezése az Iparművészeti Társulat 1904. évi karácsonyi kiállításán.

Terv: TOROCZKAI WIGAND Ede. Kivitelezés: MOCSAI József

István Bárczy's dining-room at Pécel. Furniture of the summer cottage at the Christmas exhibition of the Society of Decorative Arts, 1904.

Design: Ede TOROCZKAI WIGAND. Manufacturer: József MOCSAI

Archív fotó (Iparművészeti Múzeum Adattára, Budapest)

De ezek a házak „*vajjon otthonok-e egyszersmind?*” – tette fel a kérdést Petrovics Elek a *Művészet* folyóirat hasábjain 1907-ben.¹ „*Téglába vert tőkék inkább, mint emberi otthonok. Gazdag vállalkozók és társaságok üzleti nagyvállalatai; keletkezésük egyetlen célja [...] a befektetett nagytőke jó kamatoztatása*” – adta meg azonnal a választ Petrovics.

Nem csoda hát, ha ezekben az években bontakoztak ki Európa-szerte, s így Magyarországon is az újító elképzelések, elméletek a lakás, az otthon, a környezet megreformálására. Angliában John Ruskin és William Morris mozgalma, Belgiumban Henry van de Velde nagy hatású elképzelései, de idetartozik a bécsi szecesszió, vagy a finneknek, immár személyes barátságok révén is megismert újító művészete. Idehaza Lechner Ödön, s

az ő követői, többek között a „fiatalok” – Kós Károly, Toroczkai Wigand Ede, Medgyaszay István, Kozma Lajos és kortársaik – voltak az újítás leghívebb apostolai.

Toroczkai Wigand Ede 1869. május 19-én született Pesten, amint azt a marosvásárhelyi római katolikus egyházi esketési anyakönyv tanúsítja.² De a *Magyar életrajzi lexikon* szerint 1870-ben született.³

Ebben az évben lenne 150 éves. Ahogy születésének dátuma, úgy nevének írása is többféle. A Toroczkai felvett név volt, Torockónak, annak a gyönyörű erdélyi helységnek nevét tette meg előnévvé, melynek kultúráját példának tekintette. Azonban ennek írása is eltérő olykor, néha Thoroczkai, családnevét pedig ő maga változtatta Wiegandról Wigandrá.⁴

Ebédlőszekrény. Terv: TOROCZKAI WIGAND Ede. Kivitelezés: MOCSAI József

Dining-room cabinet. Design: Ede TOROCZKAI WIGAND. Manufacturer: József MOCSAI

1902, fenyő, paliszander, cédrusfa berakás, ezüstözött réz, üveg, 169x168,5x60 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest)

Fotó: Urbán Jonatán – Kovács Dávid / Iparművészeti Múzeum

Halálának körülményei is hasonlóan bizonytalanok. Visszaemlékezők szerint 1945-ben, Buda ostromának idején halt meg az Űri utcában lévő otthonában.⁵

Az iparművészeti iskolában díszítőfestészetet tanult, majd Steindl Imre mellett dolgozott az Országház belső kialakításán. Első önálló munkái bútorok tervei voltak, melyeket országos és nemzetközi kiállításokon díjakkal jutalmaztak. Az 1900-as párizsi világkiállításon bútoraival már ezüstérmet nyert, s a londoni *The Studio* folyóirat a népművészeti hatások és a funkcionális gondolkodás együtteséért dicsérte 1901-ben.⁶

„Kevéssel eleget adni” – írta róla Lyka Károly korai bútorai kapcsán. Öblös karosszékei, nyitott és zárt részekből felépített szekrényei kis szériában, a korszak legjobb asztalainak kivitelezésében készültek. Megtaláljuk közöttük Mocsai József nevét, de Lindner Manóét, Michl

Alajosét éppen úgy, mint az akkoriban igen divatos bécsi és budapesti bútorgyárosét, Schmidt Miksáét is.

De már a századfordulón jellemző volt, hogy Toroczkai Wigand Ede nem csupán egyes bútorokat, hanem egész enteriőröket tervezett. Ilyen volt Lyka Károlyné budoárja 1900-ból, vagy a *Hajnalhasadás*nak nevezett reggelizőszobája, melynek karosszéke szerepel Schmidt Miksa hagyatékában. De enteriőrjei között olyan reprezentatív berendezések is találhatók, mint a Szépművészeti Múzeum grafikai kiállítóterme, vagy a régi képtár kiállításainak ülőpadjai.

Műveiért, kiállításokon való részvételéért több díjat, kitüntetést kiérdemelt. 1902-ben a torinói nemzetközi iparművészeti kiállításon aranyérmet, 1906-ban a milánói világkiállítás magyar iparművészeti csoportjában Wigand Ede díszoklevelet kapott. A század első évtizedének vége

Ebédlőberendezés az Iparművészeti Társulat 1902. évi karácsonyi kiállításán (a nyitott ebédlőszekrénnel).

Terv: TOROCZKAI WIGAND Ede. Kivitelezés: MOCSAI József | Dining-room furniture at the Christmas showing of the Society of Decorative Arts, 1902 (with the opened dining-room cabinet). Design: Ede TOROCZKAI WIGAND. Manufacturer: József MOCSAI

Archív fotó (Iparművészeti Múzeum Adattára, Budapest)

körül kezdte foglalkoztatni az egyre fokozódó lakásínség, és az ezzel kapcsolatos belsőépítészeti, bútortervezési problémák. 1910-ben részt vett az Országos Magyar Iparművészeti Társulat munkáslakás berendezésére hirdetett pályázatán, és első díjat nyert.

1912-ben a Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállítása alkalmából az állami nagy aranyérmet Toroczkói (sic!) Wigand Edének adományozták.

Közben 1907-ben Marosvásárhelyre költözött, ott élt 1914-ig, ott kötött házasságot is. Részt vett az ottani közeletben, Székelyföldön az úgynevezett gazdaköri mozgalom egyik vezetője lett. Ebben a minőségében több népházat épített, melyekben a kulturálódás lehetőségei mellett (olvasótermek könyvekkel) szövetkezeti helyiségek, gépszín és hasonlók is helyet foglaltak. Ilyenek épültek Sárpatakon, Backamadarason és még sok más helyen, amelyekről nem maradt adat, de sok közülük ma is mint kultúrház szolgál. Petrovics Elek így mutatja be a népházakat: „Népház a neve ennek az épületnek, mert

magában foglalja a falusi nép összes társadalmi intézményeit. Benne van a falu kaszinója gazdakör név alatt, benne van a szövetkezeti bolt helyisége, a tejszövetkezet berendezése és a különböző szövetkezetek irodája. Nem hivatalok ezek, hanem a falusi nép saját intézményei.”⁷

A sokféle tevékenység között ki kell emelnünk Toroczkainak a gödöllői művészteleppel való kapcsolatát. Különösen Nagy Sándorral volt ez a kapcsolat igen baráti. Miután 1907-ben az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola tanműhelyévé nyilvánították a szövőműhelyt, Fittler Kamill, az iskola akkori igazgatója telket szerzett Gödöllőn a szövőműhely számára. Ide tervezte Toroczkai a szövőiskolát, illetve két épületet: egyet az iskolának, egyet a műhelynek. Az együttes sajnos nem épült fel, csupán távlati rajza ismert.

Vázlatosan áttekintve az életművet látjuk, hogy Toroczkai tervezett bútort, házat, a házakba enteriőrt, hálószobát, lányszobát, konyhát, igény és művészi meggyőződése szerint. Középületeibe tervezett

Támlás szék, karosszék (Bóbiskoló), asztal (Meseasztal) a Mesélő garnitúrából. Terv: TOROCZKAI WIGAND Ede
Backed chair, arm-chair (Catnapping), table (Table of tales) from the Tale-telling suite. Design: Ede TOROCZKAI WIGAND
1912, tölgyfa, faragott, a karosszék magassága: 89 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest)
Fotó: Soltészné Haranghy Ágnes / Iparművészeti Múzeum

Lyka Károlyné budoárja. Női pihenő-öltözőszoba berendezése az Iparművészeti Társulat 1900. évi karácsonyi kiállításán. Terv: TOROCZKAI WIGAND Ede. Kivitelezés: MICHL Alajos asztalosmester, BERNSTEIN Sándor kárpitos
Boudoir of Mrs Károly Lyka. Furnishing of a lady's resting- and dressing-room at the Christmas show of the Society of Decorative Arts, 1900.
Design: Ede TOROCZKAI WIGAND. Execution: cabinet-maker Alajos MICHL, upholsterer Sándor BERNSTEIN
Archív fotó (Iparművészeti Múzeum Adattára, Budapest)

üvegablakot, szőnyeget, csillárt. Egy dologról nem szóltunk még: a könyveiről. *A kert és virágai*, a *Cserényes házak*, a *Hajdonába/régös-régön...*, az *Öreg csillagok*, a *Hímes udvar*, a *Régi kert* s még a később az *Architectura* mind feledésbe hulló értékeinkről szólnak. Fülep Lajos 1917-ben így írt könyveiről: „amikor veszendőben minden, ami régi, s amikor minden óra drága, akkor valósággal megbecsülhetetlen az a segítség, amelyet az olyan vérbeli művész, mint Wigand, nyújthat a magyarság pusztuló emlékei megőrzése ügyének. [...] Ilyen szép és ízléses külsejű könyvek – szépek, anélkül hogy tarkák lennének – alig jelentek még meg a magyar könyvpiacon.”⁸

Mit jelent a 21. század közönsége, művészei számára Toroczkai Wigand Ede öröksége? Valódi egyetemességet, mindenre kiterjedő humánusmot, igényességet. Műveiből született már könyv, kiállítás, számos cikk és előadás. De az élet és a művészet valamennyi szolamán megszólaló művészről még mindig keveset tudunk. Álljanak itt

mindnyájunk feladatául az ő szavai: „*Ahogy írásaim egytestvérek, céljuk sem lehet más, minthogy a magyar szépnem művelését élesztgessék. [...] A nemzeti szép kánonja hazugság lett, [...] s nemcsak hogy nemzetietlenné, hanem tartalmatlanná is vált. Szellemi alkotásainkat érdekelve irányítják, s így hitvány árucikké aljasítják.*”⁹

KISS Éva
művészettörténész

1. Petrovics Elek: Lakóház és otthon. *Művészet*, 1907, 1. sz., 23.
2. Keserü Katalin: *Toroczkai Wigand Ede*. Holnap Kiadó, Budapest, 2007, 15. Bizonyos esetekben azonban 1870 szerepel születési éveként, sőt előfordul a május 23-i dátum is.
3. Lásd *Toroczkai Wigand Ede. Hajdonába, régös-régön...* Válogatta, sajtó alá rendezte és az előszót írta Sas Péter. Művelődés, Kolozsvár, 2007, 6.
4. I. m. (lásd 2. jegyzet).
5. I. m. (lásd 2. jegyzet), 26.
6. Studio Talk – Budapest. *The Studio*, 1901, No. 105, 209.
7. Petrovics Elek: *Toroczkai-Wigand Ede Erdélyben. Művészet*, 1912, 5. sz., 189–194.
8. Fülep Lajos: *Toroczkai-Wigand Ede könyvei. Ébresztő*, 1917, november. Újraközölve: uő: *A művészet forradalmától a nagy forradalomig*. I. köt. Magvető Kiadó, Budapest, 1974, 241.
9. Toroczkai-Wigand Ede: *A kert*. Pátria Nyomda, Budapest, 1923.

Egy ígéretes pályakezdés a szecesszió jegyében

IMRE GÁBOR (1890–1976) DÍSZÍTŐSZOBRÁSZ

Imre Gábor nevéhez az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola kartotékjára följegyezték: római katolikus, elvégzett négy polgárit, díszítőszobrász szakra iratkozott be, az apja foglalkozása rendőr. Már elemi iskolásként tehetséges rajzoló, és vonzza a szobrászat is. 1905-ben dönthetett a művészpálya mellett: „tizenöt éves koromban fogadtam örök hűséget a művészetnek. [...] Bárczy István főpolgármester [...] az iskolánk kiállításán szerepelt egész sereg kis szobromból ő vásárolta meg az

elsőt. Utána aztán elkelt jóformán valamennyi. Akkor ágaskodott föl bennem az öntudat és az önérzet, hogy szobrász vagyok”¹. Érdeklődése vitte őt az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskolába, ahol tanulmányai idején (1907–1911) 300 korona államsegélyt kapott², és a „díszítő szobrász szünidei pályázaton” második díjat nyert³. Törekvő, tehetséges művészhallgatóként kapta meg jeles eredményű szakoklevelét.⁴ A végzettségét ő maga így nevezte meg: „iparművész-szobrász”. Korai művészeti

IMRE Gábor: Apródok | Gábor IMRE: Pages | 1913, papír, olaj, 54,4x77 cm (Kecskeméti Katona József Múzeum, Kecskemét [KKJM], Itsz.: 78.639)

Fotó: Kiss Béla / KKJM

törekvései elsősorban a *Magyar Iparművészet* című folyóirat közleményeiből rekonstruálhatók. 1908-ban részt vett a Temesvári Kereskedelmi és Iparkamara pályázatán, melyet a kiállításai „kitűnt iparosoknak és kereskedőknek jutalmazására szolgáló kiállítási érem mintájára és az ehhez tartozó oklevél rajzára” írtak ki, s amelyen Imre Gábor

éremtervét megvételtre javasolták.⁵ Az Országos Magyar Iparművészeti Társulatnak „a virágtartó rács, illetve láda tervére kiírt” pályázatán a bírálóbizottság 50 koronás második díjat ítelt meg részére.⁶ Kézimunkatervekre 253 pályázó 910 pályamunkát küldött be, a bírálók 71 tervet megvásároltak, ismert tervezőké (Mayer Antal,

IMRE Gábor: Szimbolikus alakok I–IV. | Gábor IMRE: Symbolic figures I–IV | Papír, ceruza, tus, akvarell, 13x28 cm (KKJM, ltsz.: 78.638)

Fotó: Kiss Béla / KKJM

IMRE Gábor: Rege a csodaszarvasról | Gábor IMRE: Tale of the miraculous stag | Papír, akvarell, 21x34 cm (KKJM, ltsz.: 78.621)

Fotó: Kiss Béla / KKJM

Nagy Sándorné, Undi Carla, Undi Mariska és mások) mellett Imre Gáborét is.⁷ Szerepelt a korabeli sajtóban nagy nyilvánosságot kapott Erzsébet-émlékpályázaton is Kotál Henrik építésszel közös pályatervvel. A kor neves szobrász és építész pályázói (többek között Zala György, Fügedi Richárd, Körösfői Kriesch Aladár, Maróti Géza, Györgyi Dénes, Foerk Ernő) mellett ők kevésbé voltak ismertek, és tegyük hozzá: kellő gyakorlattal sem rendelkeztek ezen a téren.⁸ Pedig Imre Gábor az iskolai előmenetele szempontjából nagyon is ígéretes tehetségnek számított. A *Magyar Iparművészet* folyóirat az idézett pályázati részvételein kívül szép számmal közölte a terveit, hallgatói műveit. Mindezeket elsősorban attól az időtől kezdődően, hogy az Iparművészeti Iskolába került Simay Imre (1910-ben), aki – Mátrai Lajos mellett – tanára, vezető mestere lett Imre Gábornak. Simay egyfajta friss szemléletet és a korábbiaktól eltérő dinamikus gyakorlatot vezetett be. Ő elsősorban a „gyakorlati iparművészeti feladatok iránti lelkesedést”⁹ igyekezett föléleszteni a

hallgatóiban. Előtérbe helyezte a technikai ismeretek elsajátítását, a különféle anyagok tulajdonságainak a megismerését, a plasztikus megmunkálási módokban és a sokszorosító eljárásokban (bronzöntés, kerámiaművesség, fa- és kőfaragás) való elmélyülést. Simay Imre mellett a kerámiaművek készítésénél, az égetés és mázazás sajátosságainak, gyakorlati alkalmazásának elsajátításában Schleich Vilmos volt a szakoktatója. A *Magyar Iparművészet*ben reprodukált munkái nemcsak önálló alkotások, de mintha Simay művészetoktatói elvrendszerét is illusztrálnák. *Tanulmányfeje* nagy, összefogott formákban, érzékeny mintázással mutatja meg az általa elképzelt, nyugalmat sugárzó, klasszikus arcot. Ennek ellentétéként fogalmazta meg a mű posztamentuma előlapjának dinamikus jelenetét: római bigát, ágaskodó, harcba feszülő lovakkal.¹⁰ Az *Ölkező gyermekek* kerámiaszobrán ugyancsak egyfajta dinamizmus figyelhető meg. Közöltek még tőle: egy frontálisan előretökölő plasztikát, a *Női képmást, Bábufigéket*¹¹ (azaz három, bábozáshoz alkalmas karakteres figurát), egy ülő modell rajzát és a nagy, egyszerűsített formákból építkező *Toldi Miklós-lovasszobrot*.¹² A Toldi-szobor, a legértettebb főiskolai plasztikája, „képesítő pályamunkája” lehetett. Ugyanekkor

IMRE Gábor: Férfitanulmány | Gábor IMRE: Male study
1914, papír, ceruza, tus, akvarell, 19x11cm (KKJM, ltsz.: 78.634)
Fotó: Kiss Béla / KKJM

IMRE Gábor: Ébredés II. | Gábor IMRE: Awakening II | 1914, papír, ceruza, tus, 25,5x14 cm (KKJM, ltsz.: 78.636)
Fotó: Kiss Béla / KKJM

IMRE Gábor: Enteriórterv (Úriszoba) | Gábor IMRE: Interior design (Parlour) | 1919, papír, ceruza, akvarell, 29,4x40 cm (KKJM, ltsz.: 78.630)
Fotó: ifj. Gyergyádesz László / KKJM

IMRE Gábor: Enteriőrterv | Gábor IMRE: Interior design | 1920, papír, ceruza, tus, akvarell, 32x45 cm (KKJM, ltsz.: 78.622)
Fotó: Kiss Béla / KKJM

IMRE Gábor: Váza terve | Gábor IMRE: Vase design | Papír, ceruza, akvarell, 52x38 cm (KKJM, Itsz.: 78.628)
Fotó: Kiss Béla / KKJM

– 1912-ben – rendeztek kiállítást az Iparművészeti Iskola növendékmunkáiból, köztük Simay tanítványaiéból (Gallasz Nándor, Hermann Béla, Imre Gábor, Tüttő István, Tóth Károly, Uhlatzky József és mások).¹³ Feltehetőleg kitűnő tanulmányi előmenetele alapján még növendékként javasolhatták tanárai az Iparművészeti Társulat tagságára, amelyet 1911-ben nyert el. A *Magyar Iparművészet* az Iparművészeti Iskola munkáiból – valószínűleg az említett tárlat anyagából – közölte Imre Gábor öt kerámiatervét is. A jobb kezét föltartó rendőrfigurán kívül két szoknyás, lornyonos, virágcsokros női alakot, amelyeknek a hangsúlyos szoknyamotívumát, szecessziós ornamentumát a figurák alatt kiterítve önállóan is megadta a tervező. E munkáin érhető leginkább tetten az a törekvése, hogy a díszítésnél a kor kívánalmainak, uralkodó stílusának, a polgárság ízlésének megfelelően szecessziós modorban, virágmotívumokkal fogalmazzon. A hallgatóként alkotott, és a nem sokkal a tanulmányai után keletkezett, zömében plasztikai művei, illetve a halála után a Kecskeméti Katona József Múzeumba került festményei és rajzai egyöntetűen ezt a korstílust, a szecesszió késői virágzását idézik elénk. Női- és férfiaktanulmányai megmaradnak az iskolai stúdiumok jó színvonalán. Plasztikusan alakított figurái – például

a *Fekvő nő (Léda)*¹⁴ már festőibbek, és egyfajta szobrászi alakfölfogásról tanúskodnak. Nagyobb fokú stilizálást, a vonal és a körvonal dekoratív fölfogását és gyakorlott használatát mutatja a kezében szobrot tartó férfifigura. A legérettebb kompozíciói a *Rege a csodaszarvasról* (1912) és az *Apródok (Íjászok)* (1913).¹⁵ E művei a hazai szecessziós ikonográfia őstörténetünket megelevenítő ágával, a gödöllői művészek törekvéseivel is rokonságba állíthatók.

Korai munkássága 1914-ben lezárult, mert behívták katonának. Az olasz és a keleti fronton átélt élményeit naplóba írta,¹⁶ katonatársait, előjáróit ceruzarajz arcképeken, erőt, biztonságot és elszántságot sugárzó portrékon örökítette meg.¹⁷ A Nagy Háború után a Tanácsköztársaságban vállalt szerepe miatt meghurcolták. Az 1920-as évek legelején késő szecessziós enteriőr- és bútorterveket készített magánszemélyeknek, s a kecskeméti Katona József fürdő ugyancsak késő szecessziós vaskapuját.¹⁸ Ezzel pályakezdésének a korstílust kis késéssel követő gazdag periódusa lezárult. A két háború közti időben tervezett plakátokat, plaketteket, szobrokat (például Katona Józsefét), ám megélhetését tanítással biztosította. 1945-től munkásmozgalmi hátterével közéleti szerepet vállalt: volt kecskeméti (és megyei) rendőrkapitány, nyugdíjazása után kiemelt szerepű szobrász, testületek tagja, Kecskemét és testvérvárosa, Szimferopol díszpolgára. Ellentmondásos művészpályájának legfontosabb időszaka azonban pályakezdése maradt.

SÜMEGI György
művészettörténész

A kecskeméti Katona József fürdő kapuja. Terv: IMRE Gábor, kovácsoltvasmunka: TIRINGER Ferenc | Gate of the Katona József Bath in Kecskemét. Design: Gábor IMRE, wrought iron work: Ferenc TIRINGER | 1925
Forrás: Cumania 9, 487.

1. S. Gy. [Sánta György]: A kecskeméti művészek elnöke. *Petőfi Népe*, 1965. február 7., 5.
2. Czako Elemér (szerk.): *Az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola 1910–11. évi Értesítője*, 15.
3. I. m. (lásd 2. jegyzet), 13.
4. Czako Elemér (szerk.): *Az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Iskola Értesítője 1911–1912 évről*, 26.
5. *Magyar Iparművészet*, 1908, 8. sz., 337–338.
6. Eldöntött pályázatok. *Magyar Iparművészet*, 1909, 3. sz., 107.
7. A kézmunkatervekre kiírt pályázat. *Magyar Iparművészet*, 1910, 1. sz., 33.
8. A pályázatról lásd pl. Lyka Károly (?): *Az Erzsébet-emlékmű. Művészet*, 1913, 6. sz., 206–213.
9. Iparművészeti oktatás. Simay tanításának módszeréről. *Magyar Iparművészet*, 1912, 1. sz., 38.
10. *Magyar Iparművészet*, 1911, 5. sz., 241.
11. Az „első budapesti irodalmi bábszínház” előadásai Rónai Dénes műtermében voltak. „A bábkut Muhits Sándor, Simay Imre, Imre Gábor tervezték, a kosztümöket Mihalik Gyula készítette, a díszleteket Sassy Attila”. Vámosy Klára: *A hazai bábjáték*. Budapest, 1941, 38–41.
12. Simay tanítványai. *Magyar Iparművészet*, 1912, 1. sz., 33., 34., 36., 38.
13. A kiállítás az iskola helyiségeiben volt (az Iparművészeti Múzeum épületében): 1912. január 31. – február 4. Iskolai kiállítás. *Magyar Iparművészet*, 1912, 1. sz., 38.
14. Kecskeméti Katona József Múzeum, Kecskemét (KKJM), ltsz.: 78.633.
15. KKJM, ltsz.: 78.621 és 78.639.
16. Pintér Tamás (szerk.): *A pokol tornácán. Imre Gábor kadét doberdói naplója*. Nagy Háború Kutatásért Közhazsnú Alapítvány, Budapest, 2016, illetve https://nagyhaboru.blog.hu/2015/05/25/imre_gabor_kadet_doberdai_naplója
17. Imre Gábor háborús rajzai: KKJM Történeti Gyűjtemény, ltsz.: 78. 2. 1.
18. KKJM, ltsz.: 78.624. A kovácsoltvas kapuval Tínger Ferenc 1925-ben az első Országos Képműves Ipari Tárlaton második díjat, ezüstkoszorút nyert. Bánszky Pál: Tínger Ferenc kovácsművész (1875. nov. 25–1947. okt. 17.). *Cumania 9* (A Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Évkönyve 1986), 471–500.

Ezüstborításos kis méretű orosz ikonok

KÉT ÖTVÖSMŰVÉSZETI MŰREMEK: RADONYEZSI SZENT SZERGIIJ ÉS VLAGYIMIRI ISTENSZÜLŐ

Az orosz ikonművészetben külön csoportot képeznek a kis méretű ikonok. Ezeket az orosz hívők mindig maguknál tartották, gyakran nyakláncon, vagy vékony bőrszíjon nyakba akasztva hordták, hogy az ábrázolt szent oltalma alatt legyenek. Több köztük a fára festett és ezüstborítással ellátott alkotás, melyek sokszor igen magas ötvösművészeti értéket képviselnek. Ezekből mutatunk most be két különös és ritka műremeket.

Radonyezsi Szent Szerгий. Ezüstborító: Andrej Mihajlov POSZTNYIKOV
Saint Sergius of Radonezh. Silver cover: Andrei Mikhailov POSTNIKOV
Moszkva, 1900 körül, Ø 4,1 cm
Fotó: Spitzer Fruzsina

Az egyik Radonyezsi Szent Szerгийt ábrázolja. Radonyezsi Szent Szerгий (oroszul Преподобный Сергий Радонежский) 1314-ben született, és 1392. szeptember 25-én halt meg a Moszkva melletti, általa alapított Szentháromság-kolostorban. (A kolostor mai neve Szentháromság–Szent Szerгий-kolostor.) Az egyik legismertebb és legtiszteltebb orosz szent, aki a szerzetesség és a lelkeség nagy megújítója volt. Hatással volt Andrej Rubljov ikonfestészetére.

Először remeteéletet élt. Hagiográfiája (életírása) arról is beszámol, hogy kevés élelmét szeretetből inkább egy éhes medvének adta, ő maga pedig éhezett. Jámborsága hamar ismertté vált a szerzetesek körében, és bölcs lelki tanácsokért gyakran meglátogatták. Szigorú regulájú kolostorának alapítása után Radonyezsi Szent Szerгий az orosz fejedelemségek egyesítésének kérdésével is foglalkozott, mert tudta, hogy csak így lehet sikeres a harc a mongol-tatár hódítók ellen. Szent Szerгийt Oroszország védőszentjeként tisztelik.¹

Radonyezsi Szent Szerгийt szerzetesi ruhában szokták ábrázolni – és mint kolostoralapítót – gyakran kolostorépületekkel. Bemutatott ikonunkon egyszerű palástot visel epitrahélionnal (a római katolikus egyházban ehhez hasonló a stóla). Jobbjával áldást oszt, baljában pedig írástercset tart, mely bölcsességére utal. A szent alakját felirat fogja közre: ПР.СЕРГІЙ РАДОН ЧУ, azaz – a rövidítéseket feloldva – Csodatévő Radonyezsi Szent Szerгий.

Érdemes figyelmünket az ötvösművészeti kérdésekre is fordítani. Azonnal megragad a kicsiny, mindössze 4,1 centiméter átmérőjű felület finom és aprólékos megjelenítése. Ez nem véletlen, hiszen e műremek igen jelentős ötvösműhelyben készült. Erről tanúskodnak a szent jobbánál lévő ötvösjegyek. Az első pajzsban baloldalt alig

látható delta görög betű (Δ) van, azután jobbra forduló női fej következik, majd egy 84-es szám, azaz 84 zolotnyik finomsági fok. (Ez azt jelenti, hogy az ezüstötvözet 875 ezrelék ezüstöt tartalmaz.) Ez az ötvösjegy tehát a Moszkvai Hitelesítő Hivatal jelzi, mely 1908 és 1926 között működött. A második pajzsban cirill betűs mesterjegyet találunk, nevezetesen „АП” azaz „AP” mesterjegyet, mely Andrej Mihajlov Posztnyikovra (Андрей Михайлов Постников), korának egyik legjelentősebb mesterére utal.

Moszkvában a legnagyobb és legismertebb ötvösművészeti tanműhely Pavel Akimovics Ovsinnikov nevéhez fűződik. Ez után következik a bemutatott ikon mesterének, Andrej Mihajlov Posztnyikovnak a tanműhelye, melyet gyára mellett 1870-ben nyitott meg. Negyvenhét tanuló tanult itt hatéves képzésben. A tanulók rajzai és kompozíciói a nagy moszkvai kiállításon 1882-ben második fokozatú diplomát kaptak.²

Vladyimiri Istenszülő. Ezüstborító: Kijevi Barlangkolostor műhelye
Theotokos of Vladimir. Silver cover: Workshop of the
Kiev Monastery of the Caves
Kijev, 1847–1855, 4,5x3,5 cm
Fotó: Spitzer Fruzsina

De még ennél is jelentősebb volt 1868-ban alapított gyára. Ikonunk is itt született. A gyárban egyébként arany-, ezüst- és bronztárgyak is készültek. Két kovácstűzhelye és két öntökemencéje volt. A gyár kiemelkedő művei a

moszkvai Állami Történeti Múzeumban és a moszkvai Állami Oruzsejnaja Palatában (Fegyver-palota) vannak.³

A másik bemutatásra kerülő ikon a *Vladyimiri Istenszülő* ikon, helyesebben az Istenszülő vladyimiri ikonja (oroszul: Владимирская Богоматерь, Владимирская Богородица, Владимирская икона Божией Матери). Ez az ikon is – miként az orosz szentek ikonjai között a Radonyezsi Szent Szergijt ábrázolók – Oroszországban a legismertebb és a legiszteltettebb ikonok közé sorolható. A *Vladyimiri Istenszülő* ikon ősképe a 12. század első feléből, Bizáncból származik, és valószínűleg elpusztult. Legkorábbi másolata valószínűleg a 13. század első felében készült. Az ősi ikonnak is és a másolatnak is városvédő szerepet tulajdonítottak. Az ősképpnek tartott ikont a 14. század végétől az összes orosz föld palládiumának tekintették. Az ikont sokáig Vladyimir városban őrizték, és 1395-ben ünnepélyesen Moszkvába vitték. Ma is ott látható a Tretyjakov Képtár melletti Szent Miklós-templomban.

Az Istenszülő vladyimiri ikonján az Istenszülő gyermekét jobbájában tartja, a kis Jézus átöleli anyját, arcuk összeér. Ez utóbbi egyrészt az anya-gyermek szeretet finom kifejezése, teológiai vonatkozásban pedig szimbolikusan a megtestesülésre utal, az égi és a földi világ egyesülésére. Az egész alakban ábrázolt kis Jézus bal lábát talppal fordítja a néző felé.

A bemutatott kis méretű ikonon még ez az apró részlet is jól megfigyelhető. Az ikon ezüstborítója a Kijevi Barlangkolostor híres műhelyében készült 1847 és 1855 között. Erről tanúskodnak a fémjelek. Az első pajzsban 84 zolotnyik finomságifok-jelzést látunk, mellette alig kivehetően Szent Mihály arkangyal ábrázolása karddal és pajzssal. (Szent Mihály arkangyal alakja gyakran szerepel a Kijevet jelölő ötvösjegyeken.) Az előbbi fémjelpajzsot Kijevben a 19. század utolsó negyedében használták. A második pajzsban cirill betűs К П Л. rövidítést találunk. Ez a rövidítés a Kijevi Barlangkolostor (Киево-Печерская лавра) nevét jelöli. Ezt a jelzést 1847 és 1855 között használták. A domborított és vésett ezüstborító kis mérete ellenére is igen részletező, és a híres műhely kicsiny, ám nagy mesterségbeli és művészi értékű alkotása.

RUZSA György
művészettörténész

1. A szinte könyvtárnyi irodalomból most csak kettőre hívom föl a figyelmet: H. C. Борисов: *И свеча бы не угасла... Исторический портрет Сергия Радонежского*. Москва, 1990; Иеромонах Никон (Рождественский): *Житие преподобного Сергия Радонежского*. Москва, 2009.

2. М. М. Постникова-Лосева, Н. Г. Платонова, Б. Л. Ульянова: *Золотое и серебряное дело XV–XX вв. Территория СССР*. Издательство «Наука», Москва, 1983, 126.

3. I. m. (lásd 2. jegyzet), 209. Itt tisztelettel és hálás szívvel említem meg, hogy Marina Mihajlovna Posztnyikova-Loszeva (1901–1985), a fent idézett ötvösjegykönyv szerzője, a régi orosz ötvösség kutatásának legnagyobb alakja, Moszkvában, 1975-ben kandidátusi disszertációm egyik opponense volt, a *Magyar Iparművészet* 2016/1. számának 44–45. oldalán emlékeztem meg róla.

Műhelyvallomás

HEGEDŰS ANDREA: FÉNYEK – RÉTEGZŐDÉSEK – REFLEXIÓK I.

Mi az üvegtextil? Sokszor teszik fel a kérdést.

Két síküveg lap közé kerül a laminálófóliával körülvett textília, majd a kemencében a magas hőfokon elolvadó fóliát beszívja a textil, és összeragasztja a két üveglapot. Az érdekessége az, hogy megváltozik az eljárás során a textil karaktere, mélyülnek a színek, vagy az átlátszatlan anyag a folyadékot beszívva áttetszővé válik, ha pedig több textílréteget helyezek el benne, színkeverések is létrejönnek.

A kutatómunkám és az anyagkísérleteim egyik fő összekötő eleme a fény és a rétegződés kölcsönhatásainak vizsgálata, és azok vizuális megjelenítési formái. Az ezüst metálszállal szőtt transzparens textílrétegek, a helyenként átlátható felületeikkel és a teret körbejáró változó fény hatásaival mindig más és más vetületét mutatják az üvegtextilnek. A rétegződéseken átszűrődő természetes és mesterséges fénysávok megszínezik és megváltoztatják a textil-layereket, helyenként megerősítve a befoglaló síküveg homokfúvott motívumát, vagy éppen ellenkezőleg, teljesen eltüntetve azt. Ennek a kettős fényhatásnak a téri játékát használtam ki vizsgálódásaim tárgyaként üvegtextil modellel. A fényes szövet és a

reflexiós üvegrétegek együttes csillogását a homokfúvott felület mintázata töri meg, ami a tárgy sejtelmes hatását konkrétá teszi.

A finom anyagtársítások, a homokfúvott koncentrikus körök egymás mögé rendezése a figyelem irányításának módszere – az egy pontra irányuló, összpontosított erőter leképezése. A rétegek, a tükröződések, a transzparencia és a sötétben megjelenő fénypont közösen egy meditációs objektumot alkotnak, mely eszköz lehet a teljes nyugalmi állapot eléréséhez. A „szilárd pont” a középpont felfedezése, a belső úton járás energiamezője, a tudatos jelenlét szövedéke, határtalan távlatokat nyithat meg bennünk – ahhoz, hogy belénk férjen a végtelen, önmagunk tiszta tudatával kell határtalanná válnunk. A valóságot meglátni egy pontban az a bizonyosság, mint megpillantani a horizonton túlit. Ennek az alkotói folyamatnak a tapasztalatait további anyagkísérleteimbe építem be, új utakat keresve a fényes-matt felületek, az árnyék és éles fény kölcsönhatásai, valamint a nem átlátható felületek mintázatai felé.

A textiltervező művész vallomása

HEGEDŰS Andrea: Fények – Rétegződés – Reflexiók I. Üvegtextil alkotás térben installált modellje (részletek)

Andrea HEGEDŰS: Lights – Stratifications – Reflections I. Model of glass textile work installed in space (details)

Fotók: Bujnovszky Tamás

HEGEDŰS Andrea: Fények – Rétegződések – Reflexiók I. Üvegtextil alkotás térben installált modellje

Andrea HEGEDŰS: Lights – Stratifications – Reflections I. Model of glass textile work installed in space | 2019, üveg, textil, síküveg, laminálás, homokfúvás, 5 db, egyenként: 20x20 cm (a Magyar Művészeti Akadémia 2018-as Művészeti Ösztöndíjprogramjának támogatásával megvalósult alkotás)
Fotó: Bujnovszky Tamás

Agnus Dei – Az Oltáriszentség tisztelete Magyarországon címmel nyílt tárlat 2019. október 30-án a Pesti Vigadó VI. emeleti 220 négyzetméteres kiállítótérében (Budapest V. ker., Vigadó tér 2.), ahol liturgikus tárgyakat mutatnak be: baldachinokat, úrmutatót, papi palástot, ötvös- és textilműveket, könyveket, kottákat, ostyakészítő sütővasakat, beteglátogató szentségtartókat. A kiállítás 2020. január 19-ig látogatható.

Adventi mézeskalács-kiállítás – Székesfehérváron Fodor Katalin mézeskalács-készítőnek a karácsonyi ünnepkör hangulatát idéző munkáit mutatják be a Mesterségek Házában 2019. november 22. és december 21. között. (Rác u. 20.)

Fotó: szfhehervar.hu

26. „Betlehemi jászol”-pályázat – A Magyar Kézművességért Alapítvány a tárgyalkotó művészek számára idén is meghirdette betlehemi, karácsonyi pályázatát, melynek anyaga két helyszínen lesz megtekinthető 2019. december 10. és 2020. január 10. között. A Szaléziánumban (Érsekségi Turisztikai Központ, Veszprém, Vár u.

31.) rendezendő kiállításon kizárólag a bibliai betlehemi üzenetet megfogalmazó alkotásokat mutatják be, a Duna Palota Színháztermében (Budapest V. ker., Zrínyi u. 5.) a természetes alapanyagokból készült kézműves karácsonyfadíszeket, ünnepi terítékeket, gyermekeknek készített karácsonyi ajándéktárgyakat, a Szent Családot ábrázoló műveket, betlehemeket és a betlehemi népszokásokat megőrkítő alkotásokat láthatja a közönség.

Angyalok szárnyán. Élet-mű-részek XI. címmel Drozsnik István képzőművész munkáit mutatják be a Soproni Múzeum rendezésében a Fabricius Galériában (Fő tér 6.) 2019. október 11-től december 31-ig.

Kód és algoritmus – Hommage à Vera Molnar – A Nyílt Struktúrák Művészeti Egyesület nemzetközi tárlatán 61 művész munkái láthatók 2019. október 10. és 2020. január 19. között a Vasarely Múzeumban. (Budapest III. ker., Szentlélek tér 6.)

Pályázat – A III. Hatvani Kisgrafikai Tárlatra klasszikus sokszorosító grafikai technikával készült műveket, alkotónként maximum három munkát vár a Hatvani Galéria (Hatvanas u. 2.). A 2020. április 4-én nyíló tárlatra a pályamunkákat 2020. február 25-én és 26-án lehet beadni.

Fotók a homlokzaton – A *Panelzsáner* című fotópályázat legjobb felvételei láthatók a Békásmegyeri Közösségi Ház homlokzatán. (Budapest III. ker., Csobánka tér 5.) A lakótelep különféle élettereit bemutató kiállítás 2020. január 31-ig tekinthető meg.

Reform-S School iskolabusz – A magyar tervezők és hazai szakemberek munkájával elkészült iskolabuszt (kép) 2019. október 12-én mutatták be a debreceni buszgyártó csarnok ünnepélyes alkalmával. Az Inter Traction Electronics Kft. fejlesztésében a Mercedes-Benz Sprinter alapjaira épült iskolabusz 18 személyes, biztonsági övekkel látták el, nincsenek balesetveszélyes csomagpolcai, a gyerekek táskáit az ülések alatt lehet elhelyezni. Számos technikai újdonsággal rendelkezik a sárga jármű: online rendszer segítségével a szülők követhetik a busz és a gyerekek útját, alkoholszondás indításgátlóval, távolságtartóval, sávtartóval, háttérfigyelővel, közlekedésitábla-felismerővel, éberségfigyelővel, oldalszél-érzékelővel, 360 fokos parkolási nézettel is rendelkezik.

Fotó: Ács Attila

Vuk és Karak a tűzfalon – A Színes Város Csoport 2019. október 22-én készült el legújabb, 800 négyzetméteres festményével Budapesten a Baross utca 109. szám alatti ház tűzfalán. A VIII. kerületben ismert magyar meséket festenek a városképet csúfító kopár falakra. Először a 600 négyzetméteres *Szaffi* készült el, a tervek szerint a *Vízipókcsodapók*, a *Macskafogó*, majd a *Vuk* folytatása következik.

Szerencsés lapjórását! 150 éves az Első Magyar Játékkártyagyár címmel nyílt kiállítás a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban (Budapest III. ker., Korona tér 1.), ahol a magyar kártyafestészet és -gyártás legszebb termékeit mutatják be. A 2019. szeptember 27-én nyílt tárlat 2020. február 2-ig látogatható.

In memoriam Samu Katalin – A 2011-ben eltávozott szobrászművész, és a rá emlékező pályatársak munkáit mutatják be Hódmezővásárhelyen a Nemzetközi Kerámia Központban (Nagy Sándor u. 9.) 2019. szeptember 20. és 2020. január 24. között. A képen: Samu Katalin *Csikó* című szobra.

Fotó: NKK, Hódmezővásárhely

Európa legjobb középülete díját kapta a Magyar Zene Háza. Az elismerést a világ egyik legrangosabb ingatlanszakmai nemzetközi versenyén nyerte el Sou Fujimoto (Fudzsimoto Szu) terve, mely a Liget Budapest Projekt keretében valósul meg. Az International Property Awards londoni díjátadóját 2019. október 24-én tartották.

KISS emeletes vonat – 2019. október 26-án Vácott mutatta be a MÁV az

új, emeletes motorvonatot, melyből 40 darabot rendeltek. A KISS-ek forgóvázát a Stadler szolnoki üzeme gyártja, a járművek összeszerelésének jelentős része a Dunakeszi Járműjavítóban történik, s hazai gyártású a komplett fékberendezés is. A 600 férőhelyes utastérben 4 kerekesszék, 12 kerékpár vagy 5 babakocsi is szállítható. WiFi-vel, mobiltelefonok, laptopok töltésére alkalmas hálózati csatlakozókkal és kamerarendszerrel is felszerelték a 2020-tól az elővárosi forgalomban szolgálatba álló szerelvényeket.

Fotó: mavcsoport.hu

Csomópontok – Turi Attila építész és alkotótársainak tárlata látható a Pesti Vigadó földszinti kiállítóterében 2019. december 3. és 2020. február 2. között. A három évtized munkáit bemutató kiállítás

képet ad a változatos életműről, a családi háztól az iskolán át a 2001-es beregi árvíz és a 2010-es vörösiszap-katasztrófa utáni, nagy összefogással megvalósult újjáépítési munkákról is.

15. Festival of Lights – Magyar művész, a Fat Heat néven két évtizede a street art műfajában alkotó Kirsch Ádám nyerte a berlini fényfesztivál fődíját. Az idei fesztivál témája a berlini fal lebontásának 30. évfordulója volt. 14 ország művészei pályáztak, képeiket 2019. október 11. és 20. között berlini épületek homlokzatára vetítették, és az internetes szavazáson nagy fölényrel nyert a magyar művész.

Red Dot díjas szánkó – Miklósi Ádám formatervező hajlított rétegelt lemezből készült *Slē* szánkója (kép) elnyerte a Design Concept kategória legmagasabb elismerését, a Best of the Best díjat 2019. szeptember 25-én Szingapúrban. Az 1954-ben alapított díjra idén 48 országból 4218-an pályáztak. Miklósi Ádám tavaly is sikert aratott, a *Poizo* smart mobil infrafűtőtestet a nemzetközi A' Design Award versenyen a háztartási készülék kategória ezüst díjával jutalmazták.

Fotó: octogon.hu

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

2019/8

FŐSZERKESZTŐ:

Simonffy Szilvia – művészettörténész

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Dávid Katalin – művészettörténész

Dvorszky Hedvig – művészettörténész

Ernyey Gyula – designer, szaktörténész

Fekete György – belsőépítész, iparművész

Feledy Balázs – művészetkritikus

Mascher Róbert – designer

Mezei Gábor – belsőépítész

Ritoók Pál – művészettörténész

Scherer József – designer

Schrammel Imre – keramikus és porcelántervező

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Antal Mariann

SZERKESZTŐK:

Szabó Emma Zsófia – művészettörténész

Veress Kinga – művészettörténész

Wehner Viola – művészettörténész

HÍRSZERKESZTŐ:

Nagy Franciska

FORDÍTÓ:

Pokoly Judit

FELELŐS KIADÓ:

**Nemzeti Művészeti
és Kulturális Kapcsolatok Alapítványa**

GAZDASÁGI VEZETŐ:

Anda Judit

Telefon: +36 20 299 0767

LAPALAPÍTÓK:

Fekete György

N. Dvorszky Hedvig

Schrammel Imre

SZERKESZTŐSÉG:

1034 Budapest, Makovecz Imre utca 25.

Telefon/fax/üzenetrögzítő: (+36 1) 400 7897

Szerkesztőségi asszisztens: **Meszlény Anna**

Fogadóóra: szerdán, előzetes egyeztetéssel

E-mail-cím: magyariparmuveszet@gmail.com

Honlap: www.magyar-iparmuveszet.hu

E szám lapzártája: 2019. november 13.

Arculatterv: **Scherer József**

Grafikai tervezés: **Nagy Norbert**

Nyomás: **Pharma-Press Kft.**

facebook.com/magyariparmuveszetfolyoirat

A folyóiratban közölt szövegek és fotók szerzői jogvédelem alatt állnak. Utánnyomásuk, fénymásolóval való sokszorosításuk csak a kiadó előzetes hozzájárulásával engedélyezett.

ISSN 1217- 839X

Évente nyolcszor megjelenő folyóirat

[Új folyam 26. –] 2019/8 (december)

A MAGYAR IPARMŰVÉSZET AZ ALÁBBI MŰZEUMOKBAN, GALÉRIÁKBAN ÉS KÖNYVESBOLTOKBAN KAPHATÓ

Corvina Könyvesbolt (7621 Pécs, Széchenyi tér 8.)

Éghajlat Könyves Kávézó (1117 Budapest, Karinthy Frigyes út 9.)

FUGA Budapesti Építészeti Központ (1052 Budapest, Petőfi Sándor utca 5.)

Írók Boltja (1061 Budapest, Andrássy út 45.)

Műcsarnok (1146 Budapest, Dózsa György út 37.)

Palmetta Design és Textilművészeti Galéria

(1111 Budapest, Bartók Béla út 30.)

Ráth György-villa (1068 Budapest, Városligeti fasor 12.)

Tündérkert Galéria és Közösségi Tér (1036 Budapest, Bécsi út 53–55.)

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:

Batthyány Kultur-Press Kft.

H–1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Tel.: (+36 1) 489 0120, (+36 1) 212 5303

A folyóirat korábbi példányai a szerkesztőségben megvásárolhatók.

Egy példány ára: 1390 forint.

Előfizetési díja egy évre: 10 000 forint.

A lap előfizethető a Nemzeti Művészeti és Kulturális Kapcsolatok

Alapítványa 10402166-21629389-00000000 számlaszámán

vagy a szerkesztőségtől kért postautalványon.

E számunk megjelenését

a Nemzeti Kulturális Alap Iparművészet Kollégiuma

és a Magyar Művészeti Akadémia

támogatta.

MAGYAR

ÖRÖKSÉG

ANIMÁCIÓ | BELSŐÉPÍTÉSZET | BŐRMŰVESSÉG | DIGITÁLIS MŰVÉSZETEK

DIVATTERVEZÉS | IPARI FORMATERVEZÉS

KÁRPITMŰVÉSZET | KERÁMIA- ÉS PORCELÁNműVÉSZET | KÖRNYEZETTERVEZÉS

LÁTVÁNYTERVEZÉS | ÖTVÖSSÉG ÉS FÉMMŰVESSÉG | TERVEZŐGRAFIKA

TEXTILMŰVÉSZET | ÜVEGMŰVÉSZET

